

Dopady změny sazby DPH na spotřebitele

Andrea Vašková

Bakalářská práce
2014



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta managementu a ekonomiky

Ústav financí a účetnictví

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Andrea Vašková**
Osobní číslo: **M11090**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Účetnictví a daně**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Dopady změny sazby DPH na spotřebitele**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Proveďte literární rešerši a zpracujte teoretické a metodické poznatky týkající se daňové soustavy v České republice se zaměřením na DPH.

II. Praktická část

- Analyzujte a zdůvodněte změny, které nastaly od vzniku ČR, v DPH. Zhodnoťte současnou situaci sazeb DPH.
- Proveďte analýzu změn sazeb DPH na spotřebitele a zhodnoťte její dopady.
- Na základě provedené analýzy vyslovte závěrečná doporučení.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BOEIJEN-OSTASZEWSKA, Ola van a Marnix SCHELLEKENS. European tax handbook 2012. Amsterdam: IBFD, 2012, 974 s. ISBN 978-90-8722-134-8.

GALOČÍK, Svatopluk a František LOUŠA. DPH a účtování: přeprava, dovoz, vývoz, služby. 6. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 163 s. ISBN 978-80-247-4630-2.

KUBÁTOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. 5. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká Republika, 2010, 275 s. ISBN 978-80-7357-574-8.

ŠIROKÝ, Jan. Daně v Evropské unii: daňové systémy všech 27 členských států EU a Chorvatska, legislativní základy daňové harmonizace včetně judikátů SD, odraz ekonomické krize v daňové politice EU. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2012, 400 s. ISBN 978-80-7201-881-9.

ZAJÍČKOVÁ, Miroslava, Radim BOHÁČ a Igor VEČEŘ. Základ daně z příjmů a DPH ve vybraných státech EU z pohledu daňové harmonizace. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, 470 s. ISBN 978-80-87576-21-2.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Eva Kuderová
Ústav financí a účetnictví
Datum zadání bakalářské práce: 22. února 2014
Termín odevzdání bakalářské práce: 16. května 2014

Ve Zlině dne 22. února 2014

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka



Ing. Eliška Pastuszková, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

- (1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.
- (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
- (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

- (3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 16.5.2014

Maškova

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou daňových změn sazeb daně z přidané hodnoty. Teoretická část popisuje daňovou soustavu České republiky, funkce daní v ekonomice a základní pojmy daně z přidané hodnoty. Daň z přidané hodnoty je jednou z nejstabilnějších složek příjmové stránky státního rozpočtu.

Praktická část je zaměřena na zhodnocení dopadu změny sazeb daně z přidané hodnoty na spotřebitele. Zejména na to, jak se tyto změny projeví ve spotřebitelských cenách. Bakalářská práce popisuje názory spotřebitelů, které byly zkoumány prostřednictvím dotazníkové ankety. Závěrečná doporučení pro zmírnění negativních dopadů při změně sazby daní jsou uvedena v závěru práce.

Klíčová slova: daň z přidané hodnoty, daňové sazby, dopady změn DPH, legislativa, spotřebitel

ABSTRACT

Bachelor thesis deals with the tax rates changes of value added tax. The theoretical part describes the Czech tax system, function of taxes in the economy and basic terms of the value added tax. Value added tax is one of the most stable components of the revenue side of state budget.

The practical part is focused on the evaluation of the impact of value added tax rate changes on consumers. Especially, how the changes reflected in consumer prices. Bachelor thesis describes opinions of consumers which have been examined through a questionnaire survey. Final recommendations to mitigate the negative impacts during tax changes are given in the conclusion.

Keywords: value added tax, tax rate, impact of VAT changes, legislation, consumer

Na začátku práce bych ráda poděkovala paní Ing. Evě Kuderové za její ochotu, odborné znalosti a rady při vedení této bakalářské práce.

Motto

„Na tomto světě není nic jistého kromě smrti a placení daní.“

Benjamin Franklin

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

| | |
|--|-----------|
| ÚVOD | 10 |
| I TEORETICKÁ ČÁST | 11 |
| 1 DAŇOVÁ SOUSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY | 12 |
| 1.1 ZÁKLADNÍ POJMY | 13 |
| 1.1.1 Daň | 13 |
| 1.1.2 Subjekt zdanění | 13 |
| 1.1.3 Objekt zdanění | 14 |
| 1.1.4 Základ daně | 14 |
| 1.1.5 Daňová sazba | 14 |
| 1.2 FUNKCE DANÍ | 14 |
| 1.2.1 Funkce fiskální | 15 |
| 1.2.2 Funkce alokační | 15 |
| 1.2.3 Funkce redistribuční | 15 |
| 1.2.4 Funkce stimulační | 15 |
| 1.2.5 Funkce stabilizační | 15 |
| 1.3 DAŇOVÉ PRINCIPY | 16 |
| 1.3.1 Spravedlnost | 16 |
| 1.3.2 Efektivnost | 16 |
| 1.3.3 Daňové stimuly | 17 |
| 1.3.4 Makroekonomická pružnost | 17 |
| 1.3.5 Právní perfektnost a politická průhlednost | 17 |
| 1.4 SPRÁVA DANÍ | 17 |
| 1.5 DAŇOVÁ INCIDENCE | 18 |
| 1.5.1 Faktory ovlivňující daňový dopad a přesun | 19 |
| 2 DAŇ Z PŘIDANÉ HODNOTY | 20 |
| 2.1 ZÁKLADNÍ POJMY | 21 |
| 2.1.1 Předmět daně | 21 |
| 2.1.2 Územní působnost | 23 |
| 2.1.3 Základ daně | 23 |
| 2.1.4 Osoby povinné k dani a plátcí | 24 |
| 2.1.4.1 Osoby nepovinné k dani | 24 |
| 2.1.4.2 Osoby povinné k dani | 24 |
| 2.1.4.3 Osoby registrované k dani | 25 |
| 2.1.4.4 Plátcí daně | 25 |
| 2.2 OSVOBOZENÍ OD DANĚ | 25 |
| 2.2.1 Plnění s nárokem na odpočet daně | 25 |
| 2.2.2 Plnění bez nároku na odpočet daně | 26 |
| 2.3 MÍSTO PLNĚNÍ | 26 |
| Dodání a pořízení zboží | 27 |
| Poskytování služeb | 27 |
| Přeprava osob | 28 |
| 2.4 DAŇOVÉ DOKLADY | 28 |
| 2.4.1 Pravidla pro vystavování daňových dokladů v tuzemsku | 28 |
| 2.4.2 Náležitosti daňových dokladů | 29 |

| | | |
|-----------|--|-----------|
| 2.4.3 | Zjednodušený daňový doklad | 29 |
| 2.5 | SAZBY DANĚ Z PŘIDANÉ HODNOTY | 29 |
| 2.5.1 | Základní sazba DPH | 30 |
| 2.5.2 | Snížená sazba DPH | 30 |
| 2.6 | HARMONIZACE DPH S EVROPSKOU UNIÍ | 31 |
| II | PRAKTICKÁ ČÁST | 32 |
| 3 | VÝVOJ DPH V ČESKÉ REPUBLICCE | 33 |
| 3.1 | VÝVOJ INKASA DPH | 35 |
| 3.2 | SROVNÁNÍ DPH ČR S VYBRANÝMI STÁTY EU | 36 |
| 3.2.1 | Aktuální sazby DPH ve vybraných státech EU | 37 |
| 3.3 | PŘEDVOLEBNÍ SLIBY POLITIKŮ O DPH V ROCE 2013 | 39 |
| 4 | ANALÝZA CEN | 41 |
| 4.1 | ANALÝZA | 41 |
| 4.2 | VYHODNOCENÍ | 46 |
| 5 | DOPADY ZMĚNY SAZBY DANĚ Z PŘIDANÉ HODNOTY | 47 |
| 5.1 | DOTAZNÍKOVÝ VÝZKUM | 47 |
| 5.2 | VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU | 53 |
| 6 | ZÁVĚREČNÁ DOPORUČENÍ | 55 |
| | ZÁVĚR | 57 |
| | SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY | 59 |
| | SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK | 62 |
| | SEZNAM OBRÁZKŮ | 63 |
| | SEZNAM TABULEK | 65 |

ÚVOD

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala především z důvodu, že oblast daně z přidané hodnoty je v současné době velmi aktuálním tématem, jelikož zde dochází k významným změnám, které zasahují celou společnost.

Důležitým novodobým milníkem pro oblast daní v České republice se stal rok 1993, kdy v rámci daňové reformy došlo k zavedení daně z přidané hodnoty, a tím byl nahrazen dosavadní systém obrátové daně. Tato daň tvoří velmi důležitou část příjmů státního rozpočtu, a proto jí je věnována velká pozornost nejen ze strany zákonodárců, ale i spotřebitelů. U těchto daní dochází k přesunu daňového zatížení, proto postihují objekty daně nepřímo. Daň z přidané hodnoty je jedním z nástrojů, který má vliv na fiskální politiku státu, neboť zvýšení daně z přidané hodnoty je velmi oblíbeným prostředkem ke zvýšení příjmů státního rozpočtu.

V minulých letech i v současnosti dochází k častým novelám v oblasti daňové legislativy, zejména ke změnám týkajících se výše sazeb. Česká republika v současnosti uplatňuje dvě sazby daně z přidané hodnoty, a to základní na úrovni 21 % a sníženou na úrovni 15 %. I se vstupem České republiky do Evropské unie prošel daňový systém různými změnami, které souvisejí především s harmonizací nepřímých daní. Harmonizace je nezbytná především pro volný pohyb osob, kapitálu, zboží a služeb mezi ostatními členskými státy Evropské unie.

Cílem první části bakalářské práce je popsat obecně daňovou soustavu České republiky, vysvětlit základní pojmy týkající se oblasti daní, funkce daní, daňové principy, a v neposlední řadě podrobněji rozebrat oblast daně z přidané hodnoty. Teoretické znalosti budou získány z odborných, aktuálních, literárních a internetových zdrojů.

V rámci druhé části bude charakterizován historický vývoj daně z přidané hodnoty v České republice, dále bude provedeno srovnání s vybranými státy Evropské unie. Cílem praktické části bude provést analýzu, týkající se dopadů změny sazeb daně z přidané hodnoty na spotřebitele. Na základě těchto skutečností budou v závěru bakalářské práce navržena doporučení pro případné další změny.

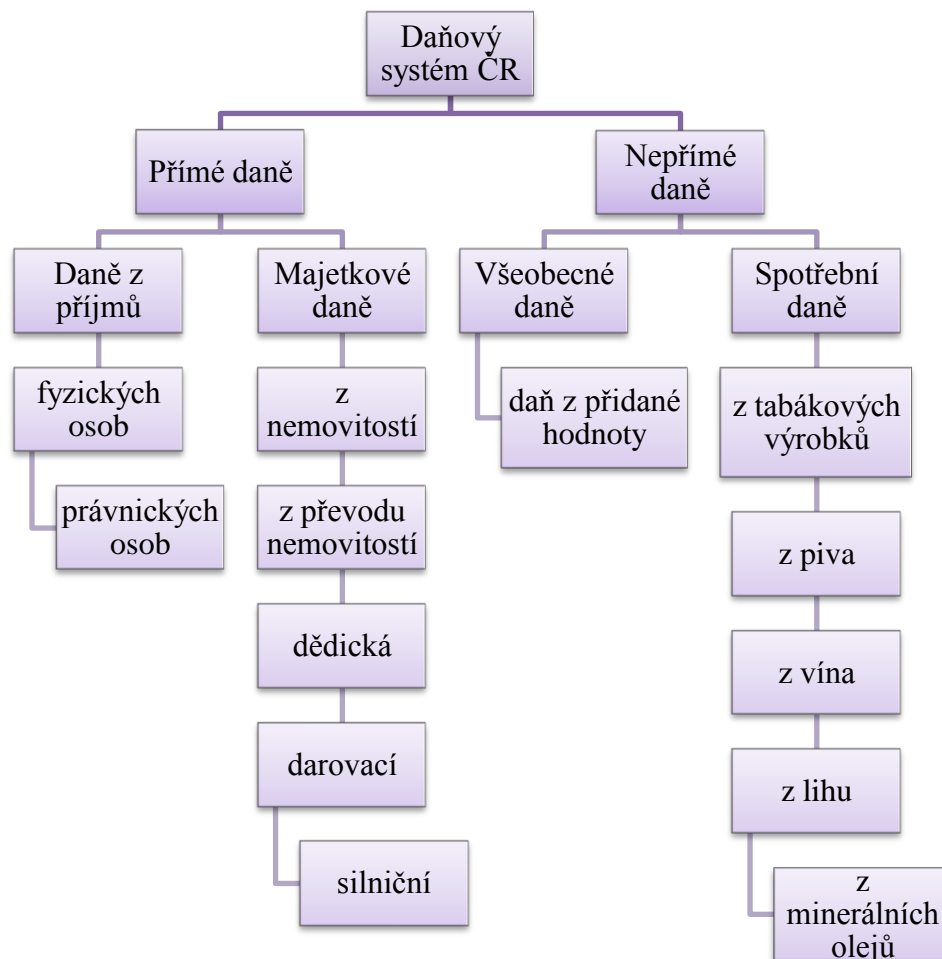
I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DAŇOVÁ SOUSTAVA ČESKÉ REPUBLIKY

Daňová soustava je v České republice platná od 1. 1. 1993. Vznikla s přechodem z centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku. V demokratických státech ukládá zákon povinnost platit daň.

Daňová soustava je souhrnem všech daní, které jsou platné v daném státě. Podstatou je zajistit státu dostatek finančních prostředků do veřejného rozpočtu. Veřejným rozpočtem je nejenom státní rozpočet, ale i rozpočet měst, obcí, krajů i společný rozpočet Evropské unie. (Kubátová, 2009)

Daně lze třídit podle různých hledisek. Nejčastěji se však dělí na daně přímé a nepřímé. Stručný přehled ukazuje následující obrázek.



Obr. 1: Přehled daňového systému ČR

(Pospíšil, 2013, s. 48)

1.1 Základní pojmy

V této části budou vysvětleny základní pojmy, které jsou nezbytné pro pochopení daňové problematiky.

1.1.1 Daň

„Daň je povinná platba právnických a fyzických osob, odváděná do státního rozpočtu v pevně stanovené lhůtě a v pevně stanovené výši.“ (Pospíšil, 2013, s. 47)

Jedná se o neekvivalentní, zpravidla neúčelovou, nenávratnou a periodickou platbu. Může být i nepravidelná a to v případě, daně dědické, darovací a z převodu nemovitosti. Neekvivalentní znamená, že zde nevzniká nárok na protihodnotu odpovídající výši platby. Jelikož je daň charakterizována jako neúčelová, není jasné, na co konkrétně bude daň použita. Daň je založena na principu nenávratnosti, tím se liší od úvěru či půjčky. (Vančurová a Láchová, 2012)

Daněmi rozumíme nejen daně jako takové, ale patří sem další příjmy, i když nejsou označovány daněmi. Jedná se o příspěvky na sociální a zdravotní pojištění, cla, místní poplatky a dálniční známky. Daně jsou příjmem veřejného rozpočtu, tvoří jej z 90%, a proto mají prvořadý význam. (Kubátová, 2009)

1.1.2 Subjekt zdanění

Právnická nebo fyzická osoba, kterou tak stanoví zákon, se nazývá daňovým subjektem. Existují dvě skupiny daňových subjektů, a to ty, jejichž předmět je zdaněn, a ty, které jsou pověřeny daň odvádět. Daňové subjekty dělíme na poplatníka a plátce daně. (Vančurová a Boněk, 2011)

Poplatník daně

Poplatníkem je daňový subjekt, jehož příjem nebo majetek má být zdaněn. Je to osoba, která nese daňovou zátěž, daň snižuje jeho disponibilní příjem. (Vančurová a Láchová, 2012)

Plátce daně

Osoba, která má ze zákona povinnost daň vybrat a odvést do státního rozpočtu. Daň nesnižuje jeho disponibilní příjem. Plátcem daně je například zaměstnavatel, který při výplatě mzdy svému zaměstnanci, je povinen daň vypočítat a odvést. (Vančurová a Boněk, 2011)

1.1.3 Objekt zdanění

Objektem daně je veličina, ze které se daň vyměřuje. Objektem zdanění může být hlava, majetek, důchod a spotřeba. (Vančurová a Láchová, 2012)

1.1.4 Základ daně

Základem daně se rozumí předmět daně, který je vymezen věcně a časově, z kterého se vynásobením platnou daňovou sazbou vypočte výše daňové povinnosti. Základ daně je u daně z příjmu vyjádřen v peněžních jednotkách, u některých musí být upraven o nezdani-
telné části, odčitatelné položky a slevy na dani. U některých daní je základ daně vyjádřen ve fyzikálních jednotkách, například u daně z nemovitosti je základ daně určen v metrech čtverečních. (Kubátová, 2009)

1.1.5 Daňová sazba

Známe-li základ daně, tak pomocí tzv. algoritmu můžeme určit velikost daňové povinnosti. Rozlišujeme různé typy sazeb daní, a to jednotné, diferencované nebo pevné a relativní.

- Jednotná sazba daně – je stejná pro všechny typy předmětu daně, například sazba daně z převodu nemovitosti.
- Diferencovaná sazba daně – liší se pro různé typy subjektů nebo zboží a služeb, například sazba daně z přidané hodnoty.
- Pevná sazba daně – je stanovena absolutní částkou.
- Relativní (ad valorem) sazba daně – udává určité procento ze základu daně. (Kubátová, 2009)

1.2 Funkce daní

Daně plní v ekonomice celou řadu funkcí. Daněmi rozumíme veřejné finance, které patří mezi nejdůležitější nástroj veřejné politiky. Veřejný sektor je specifickou částí ekonomiky, v níž prioritní roli nehraje pouze vztah nabídky a poptávky. Důvodem vzniku veřejného sektoru je zejména tzv. tržní selhání. Zabezpečuje tedy funkce, které trh nedokáže spolehlivě zajistit. Do jeho oblastí patří školství, zdravotnictví, kultura, sociální služby, obrana a bezpečnost, veřejná doprava a mnoho dalších. (Kubátová, 2010)

Těmi nejdůležitějšími jsou fiskální, alokační, redistribuční, stimulační a stabilizační funkce. (Vančurová a Láchová, 2012)

1.2.1 Funkce fiskální

Fiskální funkce je historicky nejstarší funkcí. Jejím úkolem je získávání finančních prostředků, které mají sloužit pro pokrytí veřejných výdajů. Tato funkce má tedy za cíl naplnit státní rozpočet. (Vančurová a Láchová, 2012)

1.2.2 Funkce alokační

U této funkce stát rozhoduje a hledá správný poměr mezi veřejnou a soukromou spotřebou. Jde o získání prostředků, které jsou použity na oblasti trhem podceněných. Může se jednat o případ nedokonalé konkurence, existence veřejných statků a externalit. (Kubátová, 2010)

1.2.3 Funkce redistribuční

Prostřednictvím daní stát ovlivňuje přerozdělení důchodů. Cílem je dosáhnout spravedlivého stavu nebo alespoň zmírnit nerovnosti mezi jednotlivci. I když je rozdělení důchodů založeno na tržním mechanismu a je tržně efektivní, může to být pro část společnosti nepřijatelné. Redistribuce tedy znamená získání finančních zdrojů pro chudé od bohatých. (Vančurová a Láchová, 2012)

„ V ekonomice bez existence vlády by vlastnictví zdrojů, dovedností, zručností a určitých dispozic vedlo k nezvratnému rozdělení bohatství a důchodů, které by mělo za následek drastické zvýšení rozdílů mezi obyvatelstvem.“ (Široký, 2008, s. 13)

1.2.4 Funkce stimulační

Daňové subjekty většinou daň vnímají jako negativum tzv. újmu, a proto se snaží omezovat svou daňovou povinnost. Stát tedy přichází s různými formami daňových úspor. Příkladem daňové úspory je, že stát umožňuje subjektům o ztrátu z podnikání v následujících letech snížit daně z příjmů. Stimulační funkce může být pozitivní, ale i negativní. Stát prostřednictvím vyššího zdanění reguluje spotřebu určitých statků a služeb, vyšší zdanění je pro subjekty, které se chovají nezodpovědně. Negativní stimulací je například vyšší zdanění alkoholických nápojů a cigaret. (Vančurová a Láchová, 2012)

1.2.5 Funkce stabilizační

Vláda ovlivňuje výši daňových příjmů podle hospodářského cyklu. Tato funkce má za úkol zmírnit dopady cyklických výkyvů v ekonomice. Stabilizační funkce se zaměřuje především na zajištění dostatečné zaměstnanosti a cenové stability. V době, kdy se ekonomice

příliš nedaří, by měl stát udržovat daně na nižší úrovni a ponechat více peněz poplatníkům, aby pomohly ozdravit ekonomiku. Tím se zlepší poptávka po zboží a službách. Naopak v době rozmachu, roste rychle spotřeba i důchody. Stát by měl daně optimálně zvýšit, tím se omezí poptávka a zároveň se bude vytvářet rezerva pro horší časy. (Vančurová a Láchová, 2012)

1.3 Daňové principy

Různí autoři uvádějí různé požadavky a názory na to, jaké by měly daně být. Profesorka Kubátová (2009) uvádí pět kritérií „dobrých daní“. Patří mezi ně princip daňové spravedlnosti, efektivnosti, daňové stimuly, makroekonomická pružnost a právní perfektnost a politická průhlednost.

1.3.1 Spravedlnost

Daně se považují za spravedlivé, jestliže jsou správně a rovnoměrně přerozděleny důchody ve společnosti. V současnosti existují dva zcela odlišné koncepty spravedlnosti. Prvním je princip platební schopnosti. Podle něj mají jednotlivci platit daně adekvátním dílem. Tím se rozumí, že poplatníci se stejným příjmem, budou platit stejnou výši daně, a bohatší poplatníci budou přispívat více než chudší. (Lajtkepová, 2009)

Druhým konceptem je princip prospěchu neboli ekvivalence. Což znamená, že poplatníci při zaplacení daně požadují od státu odpovídající protihodnotu. Výše daně by tedy měla vycházet z velikosti užitku státních služeb. (Kubátová, 2009)

1.3.2 Efektivnost

Daně mají zajistit státu požadované množství finančních zdrojů s co nejnižšími náklady na daňový systém. Efektivnost daní v sobě obsahuje dvě složky, a to distorzi daní administrativní náklady správců daní a poplatníků. Obecně všechny daně mají distorzní neboli zkreslující účinky na chování daňového subjektu. Distorze může vést například k přesunu sídla nebo bydliště do míst s nižším zdaněním nebo k nahrazení zdaněného zboží či služby jinými. Daně jsou neefektivní, jestliže způsobují společnosti větší náklady administrativního charakteru, než je nutné. Přitom tyto náklady nenese pouze stát, ale i poplatníci či plátcí daní, kteří musí vyplňovat daňová přiznání, platit daňové poradce nebo vést daňové účetnictví. (Lajtkepová, 2009)

1.3.3 Daňové stimuly

S efektivností je spojen požadavek, na to aby daně neměly negativní účinky na ekonomické chování subjektů. Daně jednak ovlivňují ochotu lidí pracovat, mají vliv na úspory, investice a přijímání podnikatelského rizika. Daně by tedy měly vytvářet správné stimuly, to znamená, že mají ovlivňovat chování poplatníků správným směrem. (Kubátová, 2010)

1.3.4 Makroekonomická pružnost

Mezi největší problémy v ekonomice patří nezaměstnanost a inflace. Vláda se snaží o co nejmenší výkyvy v makroekonomických agregátech a tedy i o co nejmenší nezaměstnanost a inflaci. Pružným přizpůsobováním daní hospodářskému cyklu se jeho výkyvy omezují. Daně jsou pružné, jestliže reagují na růst hrubého domácího produktu. Mohou být využity jako stabilizátory, pokud má celková efektivní poptávka vliv na stabilitu. (Kubátová, 2010)

1.3.5 Právní perfektnost a politická průhlednost

Čím více je upřednostňována svoboda jednotlivce, tím jsou tyto principy nutnější. Navíc uznávání těchto principů působí kladně i na plnění ostatních principů. Jestliže je stát lépe informovaný, než poplatník dochází tak k nespravedlnosti a neefektivnosti. Z toho důvodu jsou vhodnější ty daně, u kterých je zřejmé, kdo je ve skutečnosti platí, než ty, u kterých daňový přesun zapříčiní ztrátu této informace. Neinformovanost poplatníků v sobě nese inflační prostředí, ve kterém progresivní daně způsobují větší čerpání procent reálných důchodů, než bylo původně vymezeno zákonem. (Kubátová, 2009)

1.4 Správa daní

„Správa daně je postup, jehož cílem je správné zjištění a stanovení daní a zabezpečení jejich úhrady.“ (Vančurová a Láchová, 2012, s. 65)

Zákon, který se zabývá procesním daňovým právem, se nazývá daňový řád. Tento předpis upravuje zejména procesní stránku výběru a placení daní. Správa daní vymezuje práva a povinnosti jednotlivých subjektů daní. (Ochrana, Pavel a Vítek, 2010)

Správci daně mají při výkonu správy daní důležitou roli. Jsou jimi správní orgány, které určí stát, jako jsou územní finanční orgány, celní orgány, místní orgány a další správní orgány. Celní orgány spravují spotřební daně, daně z energií a cla. Územní orgány spravují místní a část správních poplatků. (Vančurová a Láchová, 2012)

Mezi základní zásady daňového řízení patří:

- Správce daně chrání při výběru daní zájmy státu, ale přitom musí zachovávat práva daňových subjektů.
- Při výkonu správy postupuje správce daně v součinnosti s daňovým subjektem, který má právo a povinnost úzce spolupracovat.
- Správce daně postupuje bez zbytečných průtahů.
- Daňové řízení je neveřejné.
- Všechny zúčastněné osoby musí zachovávat mlčenlivost.
- Všechny daňové subjekty jsou si před správcem daně rovny.
- V daňovém řízení jsou hodnoceny všechny důkazy, jednotlivě a ve vzájemné souvislosti.
- Skutečný obsah je nadřazen stavu formálnímu. (Vančurová a Láchová, 2012)

1.5 Daňová incidence

Daňovou incidencí rozumíme poměr, v jakém se jednotliví poplatníci podělí o platbu daně. Daňová spravedlnost je dána skutečnými dopady daně na jednotlivce. Je potřeba si uvědomit, že většina daní ze spotřeby vyvolává přesun dopadů mezi účastníky. Povinnost odvést daň do státního rozpočtu má prodávající, ale ve skutečnosti daňové břemeno ponese kupující, protože tento náklad již bude zahrnut v koncové ceně produkce. Daňová teorie tedy dokazuje, že u některých daní nemusí být jejich zákonný poplatník nebo plátce nositelem skutečného břemene. (Kubátová, 2010)

Jak již bylo řečeno, skutečný dopad daně je výsledkem daňového přesunu. Přesun může být uskutečněn na trzích výrobků, faktorů či kapitálu, a to buď dopředu, nebo dozadu:

- dopředu – přesun na odběratele, na spotřebitele,
- dozadu - přesun na dodavatele, na výrobce,
- dopředu a dozadu – zčásti dopředu a zčásti dozadu.

Může se jednat o posun částečný, plný, nulový nebo více než stoprocentní. Daňový přesun nesmí být podceňován, neboť v jeho důsledku může dojít ke změně původního záměru daňové politiky. (Lajtkepová, 2009)

1.5.1 Faktory ovlivňující daňový dopad a přesun

Velikost daňového posunu ovlivňuje mnoho podmínek, především charakter trhu, elasticita nabídky a poptávky, velikost daně, míra otevřenosti ekonomiky, délka období, významnost zdaněného trhu. (Kubátová, 2010)

Elasticita nabídky a poptávky

Na elasticitě poptávky a nabídky závisí možnost substituce. Jestliže je více elastická poptávka, a nabídka méně, potom větší část daně dopadá na výrobce. V případě, že je tomu naopak a nabídka je elastičtější, potom větší část daně dopadá na spotřebitele. (Lajtkepová, 2009)

Významnost zdaněného trhu

V případě, že uvažujeme nepřímé dopady daně na ostatní trhy, tak je velikost zdaněného trhu faktorem, který ovlivňuje skutečný dopad daně. Můžeme porovnat dvě situace. První situací jsou změny na malém trhu, tj. změny ve výstupech, v cenách a v množství nebudou mít významný vliv na nabídku a poptávku na ostatních trzích. Naproti tomu změny na velkém trhu budou mít pozorovatelný vliv na nabídku a poptávku v ostatních odvětvích ekonomiky. (Kubátová, 2010)

Otevřenost ekonomiky

Při analýze daňových dopadů hraje míra otevřenosti ekonomiky důležitou roli. Daňový posun a skutečný dopad závisí na pružnosti nabídky a poptávky. Můžeme říci, že čím je ekonomika otevřenější, tím jsou obě ceteris paribus vyšší. Elastičtější je nabídka výrobních faktorů včetně práce, neboť při změně ceny se mohou přesunout do zahraničí. Poptávka po domácích produktech je pružnější, protože spotřebitelé mohou svou poptávku, při zvýšení cen přesunout na cizí výrobky. (Kubátová, 2010)

2 DAŇ Z PŘIDANÉ HODNOTY

„Daň z přidané hodnoty se řídí zákonem č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Tento zákon je účinný od 1. 5. 2004 a byl již několikrát novelizován. Mezi významné novely zákona patří zákon č. 457/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Finanční správě České republiky. Dále novela zákona č. 500/2012 Sb., o změně daňových, pojistných a dalších zákonů v souvislosti se snižováním schodků veřejných rozpočtů, především úprava týkající se změny sazeb DPH. Novelou zákona č. 502/2012 Sb., se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.“ (Marková, s. 115, 2013)

V minulosti jsme se mohli setkat s označením této daně, jako daní z obratu a daní dovozní. Jako první, kdo do své daňové soustavy zahrnul daň z přidané hodnoty, byl Michigan v roce 1953. O rok později, tuto daň převzala i Francie. V dalších desetiletích se postupně rozšířila a ujala i ve většině evropských států. (Zajíčková, Boháč a Večeř, 2012)

Spolu se spotřební a ekologickou daní patří daň z přidané hodnoty mezi daně nepřímé. U těchto daní dochází k přesunu daňového zatížení, proto postihují objekty daně nepřímo. Poplatníkem daně je konečný spotřebitel, ale osoba prodávající zboží či službu, tuto daň od poplatníka vybere a odvede místně příslušnému správci daně. Tím se rozumí, že plátce sám daň neplatí, má pouze povinnost tuto daň vybrat a odvést do státního rozpočtu. Tyto daně jsou státem ustanovenou přírůžkou k ceně. (Pilátová, 2013)

U této daně se vstupy již podruhé nezdaňují a dani podléhá pouze hodnota přidaná zpracováním u daného plátce, tímto se odstraňují duplicity. Z tohoto důvodu se daň označuje jako daň vícerázová. Vstupy jsou při dovozu rovněž vyloučeny a dani podléhá pouze hodnota dováženého zboží či služeb. (Kubátová, 2010)

2.1 Základní pojmy

V následující části budou vysvětleny obecné pojmy, týkající se daně z přidané hodnoty.

2.1.1 Předmět daně

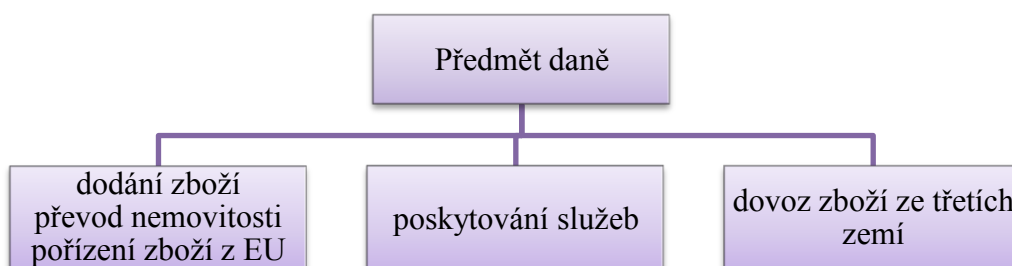
Předmětem daně jsou tedy plnění, která uskutečňuje osoba povinná k dani, tedy osoba, která uskutečňuje ekonomickou činnost za úplatu, přičemž místem plnění musí být tuzemsko. Jestliže jsou plnění zdanitelná, pak u nich bude osoba povinná k dani uplatňovat daň, pokud nebude osvobozena od uplatňování daně, nebo budou tato plnění osvobozená od daně, a to buď s nárokem na odpočet daně, nebo bez nároku na odpočet daně. (Pilátová, 2013)

Dani z přidané hodnoty nepochybně podléhají zboží a služby. Zbožím se rozumí movité věci, teplo, chlad, elektrická energie, voda a plyn. Nezahrnují se sem cenné papíry a peníze. Dodáním zboží je převod práva za úplatu, kdy vlastník může nakládat se zbožím. Při převodu nemovitosti dochází ke změně vlastnictví. Všechny činnosti, které nejsou dodáním zboží nebo převodem nemovitosti označujeme jako poskytnutí služby. (Vančurová a Láchová, 2012)

Předmět daně je podrobně rozveden v § 2 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty:

(1) Předmětem daně je

- a) dodání zboží, převod nemovitosti nebo přechod nemovitosti (dále jen „převod nemovitosti“) za úplatu osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti s místem plnění v tuzemsku,*
- b) poskytnutí služby za úplatu osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti s místem plnění v tuzemsku,*
- c) pořízení*
 - 1. zboží z jiného členského státu za úplatu uskutečněné v tuzemsku osobou povinnou k dani v rámci uskutečňování ekonomické činnosti nebo právnickou osobou nepovinnou k dani,*
 - 2. nového dopravního prostředku z jiného členského státu za úplatu osobou nepovinnou k dani,*
- d) dovoz zboží s místem plnění v tuzemsku. (Marková, 2013, s. 117)*



Obr. 2: Předmět daně z přidané hodnoty

(Vančurová a Láchová, 2012, s. 268)

Naopak co je z předmětu daně vyjmutu se zabývá §2a zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty:

- (1) *Předmětem daně není pořízení zboží z jiného členského státu, jestliže dodání tohoto zboží*
- a) *by v tuzemsku, bylo osvobozeno od daně podle § 68 odst. 1 až 10, nebo*
 - b) *je v členském státě zahájení odeslání nebo přepravy tohoto zboží předmětem daně s použitím*
 1. *zvláštního režimu pro obchodníky s použitým zbožím, uměleckými díly, sběratelskými předměty a starožitnostmi,*
 2. *přechodného režimu pro použité dopravní prostředky, nebo*
 3. *zvláštního režimu pro prodej veřejnou dražbou.*
- (2) *Předmětem daně není pořízení zboží z jiného členského státu, pokud*
- a) *celková hodnota pořízeného zboží bez daně nepřekročila v příslušném ani bezprostředně předcházejícím kalendářním roce 326 000 Kč a*
 - b) *pořízení zboží je uskutečněno*
 1. *osobou povinnou k dani se sídlem v tuzemsku, která není plátcem,*
 2. *osvobozenou osobou, která není plátcem,*
 3. *osobou povinnou k dani, která uskutečňuje pouze plnění osvobozená od daně bez nároku na odpočet daně,*
 4. *osobou povinnou k dani, na kterou se v jiném členském státě vztahuje společný režim daňového paušálu pro zemědělce, nebo*
 5. *právníckou osobou nepovinnou k dani. (Marková, 2013, s. 117)*

2.1.2 Územní působnost

Daň z přidané hodnoty se vybírá podle pravidel, která jsou harmonizovaná v rámci Evropské unie. Evropská unie se tím snaží zabezpečit volný pohyb zboží a služeb. Proto jsou stanovena pravidla, podle kterých se určí, ve kterém členském státě bude daň z přidané hodnoty vybrána. Česká republika se musí řídit nejen národní legislativou, ale i směrnice-mi Evropské unie. (Vančurová a Láchová, 2012)

Problematikou územní působnosti se zabývá § 3 zákona o DPH. Definiuje následující oblasti:

- a) Česká republika jako tuzemsko,
- b) území Evropského společenství,
- c) třetí země.

Tuzemskem se rozumí Česká republika. Za území Evropského společenství se považují státy, které jsou členy Evropské unie. Patří sem i území Monackého knížectví, neboť se považuje za území Francie, dále území ostrova Man, neboť se považuje za území Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. Třetí zemí označujeme stát, který není členem Evropské unie. Tyto osoby nemají na území Evropského společenství sídlo, místo podnikání nebo provozovnu. (Vančurová a Láchová, 2012)

2.1.3 Základ daně

„Základem daně je vše, co jako za úplatu obdržel nebo má obdržet plátce za uskutečněné zdanitelné plnění od osoby, pro kterou je zdanitelné plnění uskutečněno, nebo od třetí osoby, bez daně za toto zdanitelné plnění.“ (Vančurová a Láchová, 2012, s. 279)

Dále se do základu daně patří:

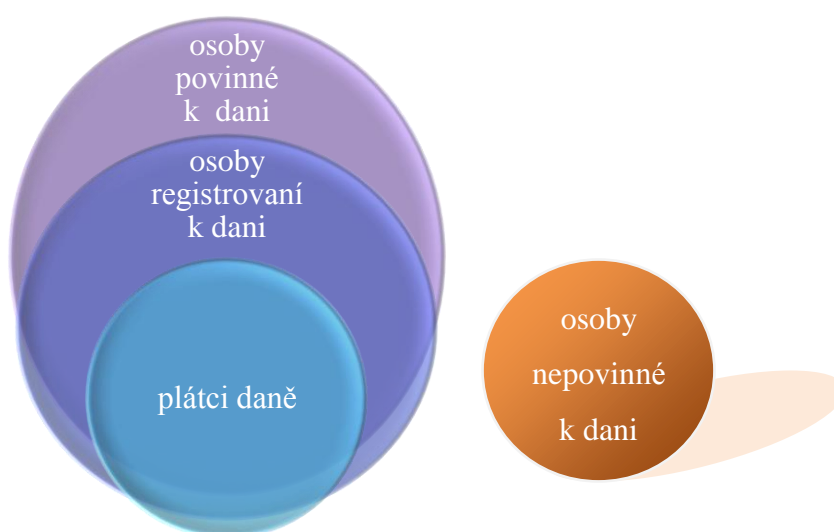
- jiné daně, cla, dávky nebo poplatky,
- spotřební daň,
- daň z elektřiny, daň z pevných paliv a daň ze zemního plynu,
- dotace k ceně,
- vedlejší související výdaje poskytované spolu se zbožím nebo službou,
- materiál, který souvisí přímo se službou.

Za vedlejší výdaje, které souvisejí s poskytnutím zboží nebo služeb se považují zejména náklady na přepravu, balné, pojištění a provize. (Marková, 2013)

V případě, že nám při poskytnutí plnění byla poskytnuta sleva, základ daně se o tuto slevu snižuje. Pokud úplata ze zdanitelného plnění není stanovena v penězích, považuje se za základ daně cena obvyklá. Cenou obvyklou se oceňují například bezúplatné převody či nepeněžitá plnění. (Vančurová a Láchová, 2012)

2.1.4 Osoby povinné k dani a plátcí

Mezi daňové subjekty patří zejména osoba povinná k dani a plátce daně. Daňové subjekty mají práva a povinnosti, které se týkají správného zjištění, stanovení a placení daně. Okruh těchto osob a jejich vzájemný vztah je zobrazen na následujícím schématu.



Obr. 3: Osoby, kterých se týká DPH

(Vančurová a Láchová, 2012, s. 271)

2.1.4.1 Osoby nepovinné k dani

Daň z přidané hodnoty se týká většiny lidí, protože ji platí při nákupu zboží a služeb. Obvykle jsou však z pohledu výběru daně pasivními účastníky. Z toho vyplývá označení osoba nepovinná k dani. (Vančurová a Láchová, 2012)

2.1.4.2 Osoby povinné k dani

Osobou povinnou k dani je osoba, která provozuje nezávislou ekonomickou činnost. Povinně se zaregistruje osoba, jejíž obrat za nejbližších 12 předcházejících kalendářních měsíců přesáhl částku 1 000 000 Kč. (BOEIJEN-OSTASZEWSKA a SCHELLEKENS, 2012)

Provozem ekonomické činnosti se rozumí zejména podnikatelská činnost, jakou je činnost výrobců, obchodníků nebo poskytování služeb. Tyto osoby realizují svou činnost na základě živnostenského oprávnění nebo na základě zvláštního právního předpisu, např. advokáti, znalci či exekutoři. Ekonomickou činností naopak nejsou činnosti nebo příjmy zaměstnanců, které jsou zdaňovány jako příjmy ze závislé činnosti. Patří sem rovněž pronájem hmotného a nehmotného majetku. (Pilátová, 2013)

2.1.4.3 Osoby registrované k dani

Osoby povinné k dani, které jsou plátcí v jiném státu Evropské unie, se v daném státě musí zaregistrovat k dani, označujeme je tedy osobami registrovanými k dani. (Vančurová a Láchová, 2012)

2.1.4.4 Plátcí daně

Jak již bylo zmíněno, plátcem daně se mohou stát osoby povinné k dani, a to buď povinně, nebo dobrovolně. Povinně se musí zaregistrovat jako plátce DPH osoba, která překročila stanovený obrat. Plátcem se stává osoba od prvního dne druhého měsíce následujícího po měsíci, ve kterém překročila stanovený obrat, nestane-li se podle tohoto zákona plátcem dříve. (Marková, 2013)

2.2 Osvobození od daně

Osoba povinná k dani je od uplatňování DPH osvobozena, jestliže má sídlo, místo podnikání nebo provozovnu v tuzemsku, a její obrat nepřesáhne za nejbližších 12 předcházejících kalendářních měsíců částku 1 000 000 Kč. Výše obratu je rozhodující pro povinnou registraci k dani. Osoby nedosahující této výše, se mohou rozhodnout, zda se dobrovolně zaregistrují jako plátcí. Osvobození od daně je rozděleno do dvou skupin, a to na plnění bez nároku na odpočet nebo plnění s nárokem na odpočet. (Dušek a Sedláček, 2013)

2.2.1 Plnění s nárokem na odpočet daně

Osvobození od daně s nárokem na odpočet fakticky znamená neuplatnění daně na výstupu se zachováním nároku na odpočet daně na vstupu u přijatých zdanitelných plnění. (Kovanicová, 2012)

Od daně s nárokem na odpočet jsou podle zákona o DPH osvobozena plnění za podmínek stanovených § 64 až § 71f, konkrétně se jedná o:

- dodání zboží do jiného členského státu,
- pořízení zboží z jiného členského státu,
- vývoz zboží,
- poskytnutí služby do třetí země,
- osvobození ve zvláštních případech,
- přeprava a služby přímo vázané na dovoz a vývoz zboží,
- přeprava osob,
- dovoz zboží,
- dovoz zboží v osobních zavazadlech cestujícího nebo člena posádky letadla a dovoz pohonných hmot cestujícím. (Marková, 2013)

2.2.2 Plnění bez nároku na odpočet daně

Nejčastěji se s osvobozením bez nároku na odpočet setkáváme u poštovních služeb, pokud plnění poskytuje držitel poštovní licence. U rozhlasového a televizního vysílání, finančních činností, jako je například převod cenných papírů, obchodních podílů, poskytování úvěrů a peněžních půjček, přijímání vkladů od veřejnosti. Dále sem řadíme penzijní činnosti, pojišťovací činnosti, zdravotnické služby a zboží, sociální pomoc, základní okruhy služeb při výchově a vzdělání dětí a mládeže. Patří sem i převod a nájem pozemků, staveb, bytů a nebytových prostor, nájem dalších zařízení. Převod staveb, bytů a nebytových prostor je osvobozen od daně, jestliže uplynulo 5 let od vydání prvního kolaudačního souhlasu nebo od data, kdy bylo započato první užívání stavby. (Marková, 2013)

2.3 Místo plnění

Určení místa, kde se zdanitelné plnění bude považovat za uskutečněné je zásadní zejména pro správné uplatnění daně. Dodání zboží, převod nemovitosti a poskytování služeb, u kterých je místo plnění mimo tuzemsko, nejsou předmětem DPH podle platných předpisů v České republice. Určit místo plnění je složitější u plnění vůči třetím stranám a plnění vůči území Evropského společenství. (Vančurová a Láchová, 2012)

Odlišně se místo plnění podle zákona o DPH určuje u:

- dodání zboží a převodu nemovitosti dle § 7,
- dodání plynu, elektřiny, tepla nebo chladu dle §7a,
- zasílání zboží dle § 8,
- poskytnutí služby dle § 9,

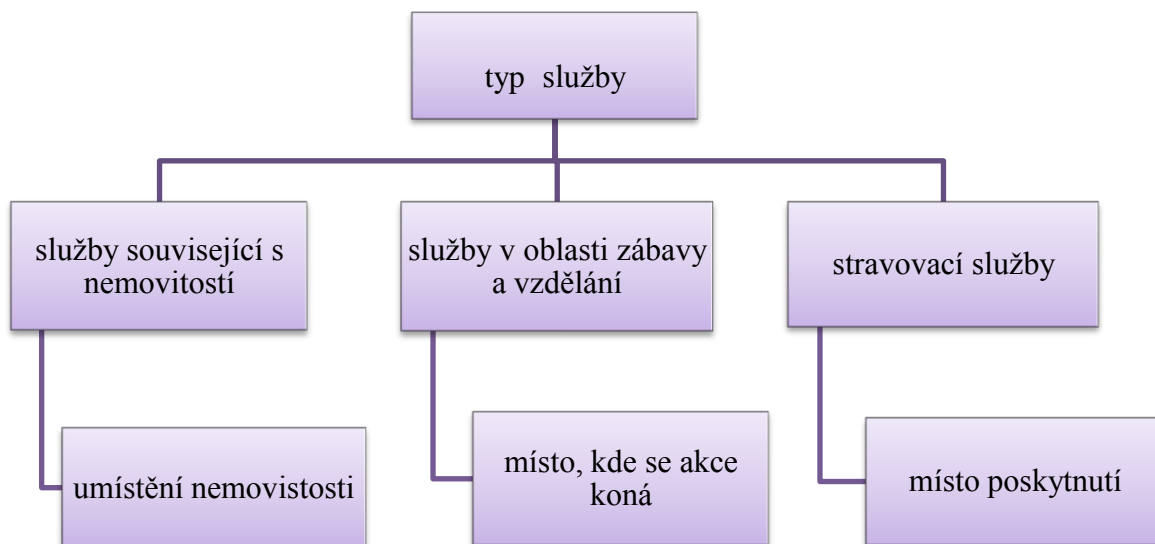
- poskytnutí služby ve zvláštních případech dle § 10,
- pořízení zboží z jiného členského státu dle § 11,
- dovoz zboží dle § 12. (Marková, 2013)

Dodání a pořízení zboží

Místo plnění při dodání zboží a převodu nemovitosti upravuje § 7 zákona o DPH. V případě, že dodání zboží je uskutečněno bez odeslání nebo přepravy, je místem plnění místo, kde se zboží nachází v době, kdy se dodání uskutečňuje. Naopak je-li zboží odesláno nebo přepraveno, místem plnění je místo, kde se zboží nachází v době, kdy odeslání nebo přeprava začíná. Jestliže je zboží spojeno s instalací nebo montáží, tak místem plnění je místo, kde dochází k instalaci nebo montáži zboží. (Marková, 2013)

Poskytování služeb

Při stanovení místa plnění u služeb rozlišujeme, zda je služba poskytnuta osobě povinné k dani nebo osobě nepovinné k dani. Jestliže je příjemcem služby osoba povinná k dani, místem plnění je místo, kde má tato osoba sídlo. Je-li příjemcem služby osoba nepovinná k dani, tak místem plnění je sídlo osoby, která tuto službu poskytuje. (Vančurová a Láchová, 2012)



Obr. 4: Místo plnění při poskytování služeb – některé výjimky

(Vančurová a Láchová, 2012, s. 304)

Přeprava osob

Místo plnění u přepravy osob upravuje § 10a zákona o DPH. V tomto případě se místem plnění rozumí místo, kde se příslušný úsek přepravy uskutečňuje. (Galočík a Louša, 2013)

2.4 Daňové doklady

V roce 2013 došlo k výrazné změně zákona o DPH v oblasti daňových dokladů. Byla zavedena nová pravidla v rámci Evropské unie. Cílem těchto pravidel je snížit administrativní zátěž a dát možnost vystavit a uchovat daňové doklady v elektronické podobě. Dále mají tyto pravidla zajistit věrohodnost původu, neporušitelnost obsahu a čitelnost. Věřitelností se rozumí, že bude zaručena totožnost osoby, která daňový doklad vystavila. Neporušitelnost znamená, že nesmí dojít ke změně obsahu dokladu. Možnost seznámit se s obsahem daňového dokladu má zaručit čitelnost, a to buď přímo, nebo pomocí technického zařízení. (Pilátová, 2013)

Zákon o dani z přidané hodnoty definuje daňový doklad jako písemnost, která musí splnit stanovené podmínky. Daňové doklady musíme archivovat po dobu 10 let, a buď to v listinné, nebo elektronické podobě. Osoba, která uskutečňuje plnění je odpovědná za vystavení a správnost údajů na daňovém dokladu. (Marková, 2013)

Daňový doklad je důležitý zejména pro osobu, která uplatňuje nárok na odpočet daně. Údaje o dani na daňovém dokladu musí být uvedeny v české měně. (Galočík a Louša, 2013)

2.4.1 Pravidla pro vystavování daňových dokladů v tuzemsku

Podle § 28 zákona o DPH má plátce povinnost vystavit daňový doklad v případě, že uskutečňuje plnění, jakým je zejména dodání zboží, převod nemovitosti nebo poskytnutí služby osobě povinné k dani nebo právnické osobě nepovinné k dani, s výjimkou plnění osvobozených od daně bez nároku na odpočet daně. Dále je plátce povinen vystavit daňový doklad v případě, že zasílá zboží do tuzemska s místem plnění v tuzemsku, dodává zboží do jiného členského státu, na které se vztahuje osvobození od daně s nárokem na odpočet daně. Dalším pravidlem je, že daňový doklad musí být vystaven do 15 dnů ode dne, kdy vznikla povinnost přiznat daň, nebo přiznat uskutečnění plnění. (Marková, 2013)

2.4.2 Náležitosti daňových dokladů

Pilátová (2013, s. 130-131) se řídí dle § 29 zákona o DPH a uvádí tyto náležitosti, které musí daňový doklad obsahovat:

- označení osoby, která uskutečňuje plnění,
- daňové identifikační číslo osoby, která uskutečňuje plnění,
- označení osoby, pro kterou se plnění uskutečňuje,
- daňové identifikační číslo osoby, pro kterou se plnění uskutečňuje,
- evidenční číslo daňového dokladu,
- rozsah a předmět plnění,
- den vystavení daňového dokladu,
- den uskutečnění plnění nebo den přijetí úplaty, pokud před uskutečněním plnění vznikla povinnost ke dni přijetí úplaty přiznat daň nebo přiznat uskutečnění plnění, pokud se liší ode dne vystavení daňového dokladu,
- jednotkovou cenu bez daně a slevu, není-li obsažena v jednotkové ceně,
- základ daně,
- sazbu daně, výši daně; tato daň se uvádí v české měně.

Nastane-li situace, kdy se přesouvá daň na příjemce plnění, potom daňový doklad nemusí obsahovat sazbu daně a její výši, místo toho musí být uveden údaj: „daň odvede zákazník“. (Pilátová, 2013)

2.4.3 Zjednodušený daňový doklad

Tento doklad je nejčastějším typem daňového dokladu. Lze jej vystavit, jestliže celková cena včetně DPH nepřevyší částku 10 000 Kč. Příkladem tohoto typu dokladu je paragon za nákup pohonných hmot nebo jiné doklady tištěné přímo pokladnou. (Pilátová, 2013)

Mezi náležitostmi, které zjednodušený daňový doklad nemusí obsahovat, patří označení osoby, pro kterou se plnění uskutečňuje, daňové identifikační číslo osoby, pro kterou se plnění uskutečňuje, jednotkovou cenu bez daně a slevu, základ daně a výši daně. (Marková, 2013)

2.5 Sazby daně z přidané hodnoty

Málokterá země používá jen jednu sazbu daně, i když by se dalo říci, že tento systém by byl méně náročný než systém se dvěma a více sazbami. Podstatou tohoto systému je zamezit daňovým únikům. Proto služby, které snadněji unikají daním, mají nižší sazbu. Nižší

sazba je pro poskytovatele těchto služeb přijatelná, v případě zvyšování sazeb poroste i snaha po daňovém úniku. Další příčinou pro zavedení více sazeb je úsilí po snížení regresivního dopadu daně. Z tohoto důvodu jsou na předměty a služby základní potřeby uvalovány nižší sazby daně. (Kubátová, 2010)

Česká republika se řadí mezi státy, které uplatňují dvě sazby DPH, a to základní 21 % a sníženou 15 %. Sazby daně u zdanitelného plnění upravuje § 47 zákona o DPH. Podle tohoto zákona se u zdanitelného plnění uplatní sazba, která je platná kde dni vzniku povinnosti daň přiznat. (Marková, 2013)

2.5.1 Základní sazba DPH

Základní sazba se využívá pro případy, které nejsou výslovně uvedeny v přílohách zákona o DPH. (Vančurová a Láchová, 2012)

2.5.2 Snížená sazba DPH

Mezi důvody pro uplatnění snížené sazby DPH u zboží a služeb patří sociální, kulturně sociální, dodání staveb pro sociální bydlení nebo pravidelná hromadná přeprava osob. Evropská unie povoluje zahrnout služby s vysokým podílem lidské práce do snížené sazby. (Vančurová a Láchová, 2012)

Seznam zboží a služeb podléhajících snížení sazbě je uveden v přílohách zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

- Příloha č. 1 k zákonu č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty uvádí seznam plnění, jako je dodání vody, plynu, tepla, chladu a elektřiny, osobní a nákladní přeprava, služby telekomunikační, reklamních agentur, pořádání výstav, veletrhů, kongresů, přístavní a letištní služby, průvodcovské služby, služby cestovních kanceláří a agentur aj.
- Příloha č. 2 k zákonu č. 235/2004 sb., o dani z přidané hodnoty uvádí seznam služeb, jako jsou opravy invalidních vozíků, pozemní hromadná pravidelná doprava, letecká hromadná pravidelná doprava, ubytovací služby, sociální péče, domácí péče o děti, staré, nemocné a zdravotně postižené, služby posiloven a fitcenter aj.
- Příloha č. 3 k zákonu č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty obsahuje názvy zboží, které jsou využívány jako základní životní potřeby, tedy potraviny, léky, zdravotnický materiál, dále obsahuje i ostatní zboží, například rostliny, knihy, bro-

žury, noviny, dětské sedačky do automobilů, palivové dřevo v polenech, špalcích aj. (Marková, 2013)

2.6 Harmonizace DPH s Evropskou unií

Daň z přidané hodnoty je nejvíce harmonizovanou daní v rámci Evropské unie. Od začátku evropského sjednocení je oblastí nepřímých daní věnována velká pozornost. Hlavním úkolem harmonizace je pro společný trh zajistit podmínky, kdy daně nevytvářejí bariéry pro volný pohyb zboží, služeb ale také osob a kapitálu. (Láchová, 2007)

Harmonizace daně z přidané hodnoty v Evropském společenství vychází z 6. direktivy z roku 1977, přičemž pravidla pro základ daně a sazby se již několikrát měnily. Zavedením jednotného trhu roku 1993 platí v zemích EU přechodný režim. Od roku 1997 platí tyto pravidla pro sazby daně. Jsou stanoveny pouze minimální sazby jak pro sazbu standardní 15 %, tak i sníženou 5 %. Nejvýše však mohou existovat dvě snížené sazby. Státy si však mohou vyjednat i trvalou výjimku pro nižší sníženou sazbu, či základní sazbu navýšit. (Kubátová, 2010)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝVOJ DPH V ČESKÉ REPUBLICE

Česká republika spolu s přechodem z centrálně plánované ekonomiky na tržní zavedla i novou daňovou reformu, jejímž výsledkem je současný daňový systém. Přestože Česká republika nebyla členskou zemí Evropské unie, daňová reforma vycházela z jejich směrnic. Od 1. 1. 1993 je místo daně z obrátu uplatňována daň z přidané hodnoty, tzn., že došlo ke zdanění pouze hodnoty přidané zpracováním u dalších výrobců. Tato daň se řadí mezi jeden z nejdůležitějších příjmů státního rozpočtu. Od počátku měla daň z přidané hodnoty dvě sazby, základní a sníženou. Rozdělení DPH do dvou sazeb, přetrvává v České republice dodnes. V průběhu let prošla daň z přidané hodnoty několika různými změnami a novelami. Tyto novely se především týkaly změn výše sazeb nebo přesunem některých položek ze snížené do základní sazby a naopak.

Od zavedení DPH v České republice byla základní sazba stanovena na úrovni 23 % a snížená na 5 %, tento stav vydržel beze změn pouze dva roky. K první novele zákona o DPH došlo 1. 1. 1995, kdy byla snížená sazba zachována na úrovni 5 %, ale základní se snížila o jednocentní bod. Zásadní změnou v roce 1998 bylo přeřazení některých položek ze snížené sazby do základní, např. elektrické energie a pevných paliv. Jelikož se Česká republika stala 1. 5. 2004 členským státem Evropské unie, prošel zákon o DPH v roce 2004 významnou novelou. Došlo k harmonizaci s legislativou Evropské unie, zejména s Šestou směrnicí. Tato změna zapříčinila převod některých položek zboží a služeb, např. na potraviny, noviny a dětské pleny se vztahovala snížená sazba, naopak telefonické a právní služby podražily. Snížená sazba zůstala stále na hodnotě 5 % a základní se opět snížila a to na 19 %. V roce 2008 došlo poprvé k navýšení snížené sazby na úroveň 9 %, jedním z důvodů byla celosvětová ekonomická krize, která se projevila i v ekonomice České republiky. Zvýšením snížené sazby došlo ke zdražení, které se dotklo každého spotřebitele, neboť se zvedly zejména ceny potravin, knih, léků nebo poskytování určitých služeb. Od této doby je patrné pravidelné zvyšování sazeb DPH. 1. 1. 2012 snížená sazba poskočila o 4 %, což ovlivnilo zejména ceny základních statků a služeb. K nejaktuálnějším změnám v oblasti sazeb DPH došlo 1. 1. 2013, kdy se základní i snížená sazba zvedla o 1 %. Novelou došlo k přeřazení některých základních položek ze snížené do základní sazby, např. zdravotnických prostředků a dětských plen. Dále došlo k podražení stavebních prací, služeb městské hromadné dopravy, ubytování, vstupného na kulturní akce, zvýšily se i ceny vodného a stočného. Veškeré tyto změny by měly přispět ke snižování deficitu státní pokladny. Prvotním plánem Ministerstva financí bylo od roku 2013 zavést jednotnou sazbu DPH na

úrovni 17,5 %, tento plán byl odložen až na rok 2016. Vláda ČR schválila daňový balíček, který je součástí Sbírkou zákonů č. 500/2012 o změně daňových, pojistných a dalších zákonů v souvislosti se snižováním schodků veřejných rozpočtů s účinností od 1. 1. 2013. V tomto zákoně je uvedeno, že s platností od 1. 1. 2016 bude v českém daňovém systému zavedena jednotná sazba DPH na 17,5 %. Pokud opravdu dojde ke sjednocení sazeb DPH, Česká republika se stane výjimkou mezi členskými státy EU, protože v mnoha státech EU je typické mít více než 2 sazby daně. (Vesecký, 2013)

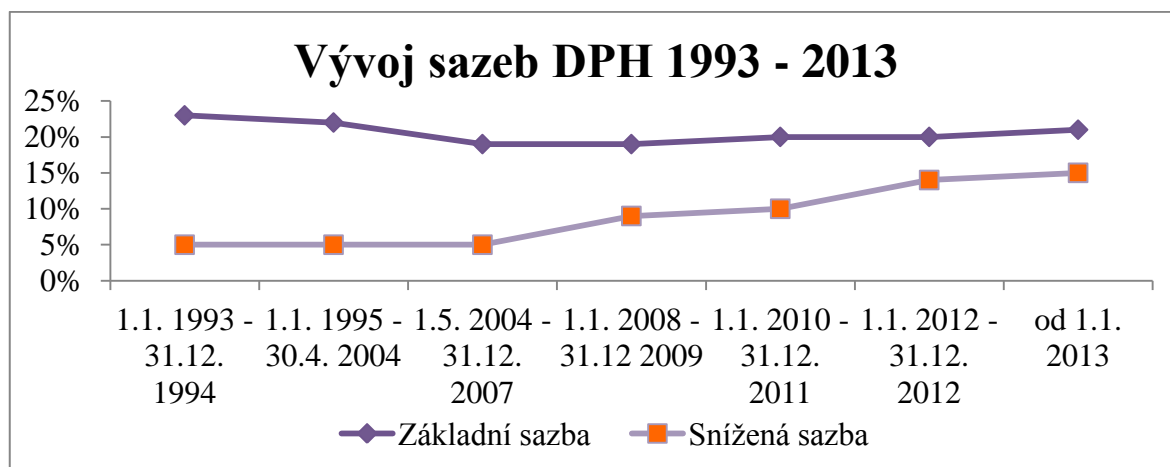
Daň z přidané hodnoty se od své existence stačila několikrát změnit. K nejvýznamnějším změnám došlo zejména za posledních 5 let. Historický vývoj změn sazeb daně z přidané hodnoty znázorňuje následující tabulka a graf:

Tab. 1: Vývoj sazeb DPH v ČR

| Období | Základní sazba DPH | Snížená sazba DPH |
|----------------------------------|--------------------|-------------------|
| 1.1.1993 – 31. 12. 1994 | 23 % | 5 % |
| 1.1.1995 – 30. 4. 2004 | 22 % | 5 % |
| 1. 5. 2004 – 31. 12. 2007 | 19 % | 5 % |
| 1.1.2008 – 31. 12. 2009 | 19 % | 9 % |
| 1.1.2010 – 31. 12. 2011 | 20 % | 10 % |
| 1.1.2012 – 31. 12. 2012 | 20 % | 14 % |
| od 1. 1. 2013 | 21 % | 15 % |

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstva financí ČR

Z uvedené tabulky je patrné, že základní sazba byla na nejvyšší úrovni v roce 1993, kdy došlo k zavedení nového daňového systému, postupnými změnami došlo k jejímu snížení. Standardní sazba se změnila celkem čtyřikrát a nejvýraznější změna byla 1. 5. 2004, kdy došlo ke změně z původních 22 % na 19 %, což představovalo její nejnižší úroveň. Snížená sazby byla za historii daně z přidané hodnoty od roku 1993 změněna celkem čtyřikrát. Na počátku byla na nejnižší úrovni, ovšem v současnosti je tato sazba třikrát vyšší, než tomu bylo v roce 1993. Následující graf zachycuje vývoj daně z přidané hodnoty za uplynulých 20 let, a můžeme zde pozorovat, že se sazby postupem času k sobě přibližují.

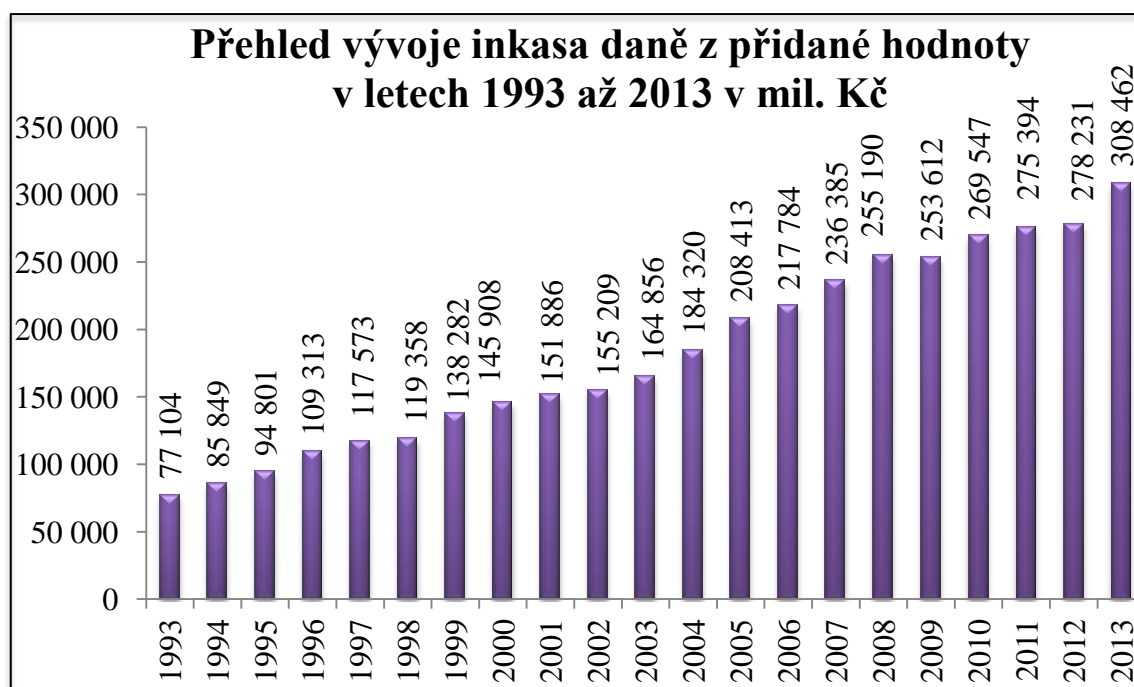


Obr. 5: Vývoj sazeb DPH v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstva financí ČR

3.1 Vývoj inkasa DPH

DPH představuje jeden z důležitých a velmi stabilních příjmů státního rozpočtu. Legislativní změny v oblasti této daně mají významný vliv na celkovou sumu inkasovaných daní v České republice. Následující graf zobrazuje vývoj inkasa DPH na území České republiky v letech 1993 až 2013.



Obr. 6: Přehled vývoje inkasa DPH v letech 1993 až 2013

Zdroj: Vlastní zpracování dle Ministerstva financí ČR

Z uvedeného grafu je patrné, že inkaso daně z přidané hodnoty se od roku 1993 téměř každý rok zvyšovalo. Změny sazeb zásadně ovlivňují inkaso této daně. V rámci harmonizace daně z přidané hodnoty z důvodu vstupu České republiky do Evropské unie došlo k nárůstu inkasa daně o 11,8 %. Zásadní navýšení snížené sazby z původních 5 % na 9 % v roce 2008 mělo za následek zvýšení inkasa daně z přidané hodnoty o celých 8 %. O dva roky později byly obě sazby daně navýšeny o jednocentní bod, toto navýšení ovšem nemělo tak zásadní dopad na inkaso daně z přidané hodnoty. V průběhu roku 2010 se inkaso zvýšilo o 6,3 %. V minulém roce 2013 došlo k nárůstu inkasa daně o 10,9 %. Na tomto zvýšení se podílela zejména novela zákona o DPH, která zvýšila sazby daně o 1 %.

3.2 Srovnání DPH ČR s vybranými státy EU

Ve druhé polovině 20. století došlo k výraznému rozvoji celosvětového trhu. Tím se výrazně zvýšil mezinárodní obchod, vznikaly nové nadnárodní korporace, díky tomu začalo docházet ke střetávání různých národních daňových systémů. Jednotlivé země se řídily svými národními daňovými legislativami, které vycházely z jejich tradic, zvyklostí, náboženství či politických a sociálních podmínek. Z těchto důvodů je zřejmé, že je nezbytné národní daňové systémy přizpůsobit. Daňové systémy v jednotlivých státech Evropské unie mají několik společných rysů, i přesto vykazují různá specifika.

„V okamžiku, kdy multinacionální korporace mají několik dceřiných společností v různých zemích, kdy stále více tuzemců pracuje v zahraničí, kdy mezi státy putuje více a více komodit, a to i ve formě polotovarů pro další zpracování, nutně musí docházet ke spolupráci vlád v daňové oblasti, a to již jen z důvodů omezení daňových úniků, a tím ovlivnění daňových příjmů národních vlád.“ (Široký, 2012, s. 29)

V minulosti jako jediná využívala systém daně z přidané hodnoty Francie, ostatní státy jako Itálie, Belgie, Lucembursko, Německo či Nizozemsko využívali systém daně z obratu. Až rok 1967 se stal významným rokem, neboť došlo k povinnému zavedení daně z přidané hodnoty ve všech členských státech Evropské unie. Tento společný systém vznikl zejména pro usnadnění fungování jednotného vnitřního trhu Evropské unie.

Po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004, prošla daň z přidané hodnoty několika změnami, neboť došlo k harmonizaci právních předpisů týkajících se této daně. Česká republika byla omezena Šestou směrnicí Evropské unie o harmonizaci nepřímých daní. Tato směrnice určuje zejména minimální hranici pro základní sazbu na úrovni 15 %

a pro sníženou sazbu 5 %, dále vymezuje rozsah statků a služeb, které mohou být zařazeny do snížené sazby. Jak již bylo řečeno, daň z přidané hodnoty je nejvíce harmonizovanou daní v EU, protože jednotné uplatňování je základním předpokladem fungování společného trhu, který je založen na volném pohybu zboží a služeb. V České republice vstoupil v platnost nový zákon, Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Vznikl z důvodu vstupu do Evropské unie, jedná se tedy o harmonizaci v oblasti daně z přidané hodnoty.

3.2.1 Aktuální sazby DPH ve vybraných státech EU

Počet členských států Evropské unie se 1. 7. 2013 zvýšil na celkový počet 28. Evropskou unii nyní tvoří následující země: Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Chorvatsko, Irsko, Itálie, Kypr, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie. V následující tabulce je uvedeno 12 zemí Evropské unie a jejich aktuální sazby daně z přidané hodnoty.

Tab. 2: Sazby DPH ve vybraných státech EU

| Členský stát EU | Super snížená (v %) | Snížená (v %) | Základní (v %) |
|------------------------|---------------------|---------------|----------------|
| Belgie | | 6; 12 | 21 |
| Česká republika | | 15 | 21 |
| Dánsko | | | 25 |
| Francie | 2,1 | 5,5; 10 | 20 |
| Chorvatsko | | 5; 13 | 25 |
| Itálie | 4 | 10 | 22 |
| Lucembursko | 3 | 6; 12 | 15 |
| Maďarsko | | 5; 18 | 27 |
| Německo | | 7 | 19 |
| Slovensko | | 10 | 20 |
| Švédsko | | 6; 12 | 25 |
| Velká Británie | | 5 | 20 |

Zdroj: Vlastní zpracování dle Evropské komise

Počet sazeb daně z přidané hodnoty a jejich výše jsou pro jednotlivé státy Evropské unie odlišné. Tyto pravidla upravuje zejména směrnice o DPH 2006/112/ES ze dne 28. 11. 2006, v platnost vstoupila dnem 1. 1. 2007. V této směrnici je stanoveno, že základní sazba daně z přidané hodnoty nesmí klesnout pod 15 %, dále potom členské státy mají možnost uplatnit jednu či dvě snížené sazby, tato sazba nesmí být nižší 5 %. Směrnice však dovolu-

je pro přechodné období použít i nižší sazbu než 5 %, a to až do zavedení konečného režimu.

Belgie patří mezi členské země Evropské unie, které využívají tři sazby DPH. Základní sazba daně činí 21 %, snížená je ve výši 12 % a 6 %. Snížená sazba ve výši 12 % se vztahuje zejména na výrobky z uhlí. Snížená sazba 6 % se využívá u základních potravin, farmaceutických výrobků, vody, knih, dále na hotelové služby, sociální služby nebo na využití sportovních zařízení. Nulová sazba daně se uplatňuje u dodávek denních a týdenních novin, nebo u dodávek některých druhotných surovin a vedlejších produktů.

Jedinou zemí Evropské unie, která využívá jednotnou sazbu daně, je Dánsko. Výše sazby této daně činí 25 % a patří mezi nejvyšší sazby v EU. Dánsko aplikuje nulovou sazbu daně např. na prodej tiskovin vycházejících více než jednou měsíčně. Francie se řadí mezi státy, které využívají možnost uplatňovat super sníženou sazbu daně. Super snížená sazba daně ve Francii činí 2,1 % a uplatňuje se na certifikovaná léčiva, noviny nebo na licenční televizní poplatky. Snížená sazba daně 5,5 % se vztahuje na základní potraviny, vodu nebo knihy, dále se uplatňuje snížená sazba 10 % na dopravu, zábavní aktivity či ubytovací služby. Chorvatsko jako nový členský stát EU využívá tři sazby DPH. Základní sazba je na úrovni 25 %, snížená sazba 13 % se uplatňuje např. na ubytovací služby, stravování, noviny a časopisy. Na chléb, mléko, léky či odborné časopisy se vztahuje snížená sazba 5%. V Itálii činí základní sazba daně 22 %, snížená sazba 10 % se uplatňuje na určité druhy potravin, léčiva či ubytovací služby. Super sníženou sazbu 4 % využívá na určité druhy potravin, knihy, noviny dále na sociální služby. Další stát, který využívá super sníženou sazbu je Lucembursko, tato sazba je ve výši 3 % a vztahuje se např. na potraviny, knihy, léčiva, dětské oblečení nebo ubytovací služby. Standardní sazba je 15 % a je nejnižší ze všech členských států EU, snížená sazba ve výši 12 % se uplatňuje u nízkoalkoholického vína, další snížená sazba 6 % se uplatňuje u plynu a elektřiny.

Nejvyšší základní sazbu ve výši 27 % má Maďarsko, přitom v minulých letech byla tato sazba 20 %, z toho plyne, že během ekonomické krize zvýšilo Maďarsko tuto sazbu na nejvyšší úroveň ze všech členských zemí EU. Snížená sazba 5 % se uplatňuje u knih, novin a vybraných léků. Určité základní potraviny, ubytovací služby podléhají snížené sazbě, která má hodnotu 18 %. Německo využívá pouze základní sazbu 19 % a sníženou sazbu na úrovni 7 %. Sníženou sazbu uplatňuje na základní potraviny, léky, noviny, knihy dále na vstupné do muzeí či divadel. Základní sazbu ve výši 20 % a sníženou na úrovni 10 % uplatňuje Slovensko. Snížená sazba platí např. pro léky a farmaceutické výrobky.

Švédsko aplikuje nulovou sazbu daně na léky, které jsou na předpis. 12 % snížená sazba se uplatňuje na potraviny, hotelové služby nebo služby kempů, další snížená sazba 6 % platí u novin, časopisů či vstupného do kin a na koncerty. Daňový systém ve Velké Británii se vyznačuje určitými výjimkami. Tyto výjimky se týkají nulové sazby, která se uplatňuje na dodání knih, novin, dodání potravin, vody, léků na předpis, dodání dětského oblečení a obuvi, hromadnou dopravu osob, odpadové služby a výstavby budov pro obytné účely. Velká Británie využívá základní sazbu na úrovni 20% a sníženou sazbu ve výši 5 % např. na dodávky paliv a energií pro domácnosti. (Evropská komise, 2014)

Z uvedených údajů je patrné, že počet sazeb DPH a jejich výše se v jednotlivých státech EU liší. Standardně jsou využívány dvě až tři sazby, pouze Dánsko má jednotnou sazbu. Česká republika má tedy v porovnání se státy Evropské unie průměrnou výši základní sazby DPH. Nejnižší sazbu má ze všech osmadvaceti států Lucembursko, její základní sazba dosahuje 15 %, což je minimální úroveň stanovená EU. Naopak nejvyšší základní sazbu daně platí obyvatelé v Maďarsku, kde úroveň dosahuje 27 %. V letošním roce činí průměrná výše základní sazby DPH všech osmadvaceti států 21,5 %. Snížená sazba daně v České republice ovšem patří k těm nejvyšším v EU, ale za plusový bod můžeme považovat to, že český daňový systém se dvěma sazbami DPH patří k těm jednodušším. V případě, že dojde v roce 2016 ke sjednocení sazeb, a jiný členský stát se k tomuto kroku nepřidá, bude Česká republika spolu s Dánskem jedinými zeměmi s jednotnou sazbou DPH.

3.3 Předvolební sliby politiků o DPH v roce 2013

V předvolebním období spolu politické strany již od minulosti soupeří. Svými volebními kampaněmi usilují o co nejlepší umístění ve volbách. Hlavním tématem vždy byly a budou peníze. Strany se předhánějí v tom, kdo nabídne lidem lepší podmínky pro život. Proto jsem se v této části své bakalářské práce zaměřila na body volebního programu, které se týkají oblasti daně z přidané hodnoty.

- ČSSD ve svém volebním programu uvedlo, např.: „Budeme usilovat o zlevnění léků snížením daně z přidané hodnoty na léky nebo jejich osvobozením od této daně.“ Pokud by se ČSSD povedlo zavést nižší sazbu daně z přidané hodnoty na léky, spotřebitelé by tak nejen ušetřili stovky korun ročně, ale Česká republika by se tímto krokem zařadila mezi státy EU, které mají více než 2 sazby daně z přidané hodnoty. Oblast kultury chtějí podpořit snížením daně z přidané hodnoty na knihy, nebo se pokusit je od této daně zcela osvobodit. (ČSSD, 2013)

- Politického hnutí ANO zahrnuje jako jeden ze svých bodů volebního programu důsledné vybírání daní, pomocí zjednodušení a zefektivnění daňových kontrol. Tímto krokem chtějí zabránit daňovým únikům: „nejvyšší kontrolní úřad s odvoláním na policejní statistiky uvádí, že loni policie evidovala 916 případů krácení DPH s celkovou škodou 6,3 miliardy korun.“ ANO ve svém volebním programu dále uvedlo, že nebudou zvyšovat daně, naopak se budou snažit vrátit sníženou sazbu daně z přidané hodnoty na úroveň 10 %. (ANO, 2013)
- ODS je podle svého volebního programu zastáncem daňové stability, proto neuvažuje o žádných změnách v oblasti daně z přidané hodnoty. Uvedla, že v minulých letech byly sazby daně z přidané hodnoty již mnohokrát měněny a tyto změny nepřispívají ke stabilnímu vývoji ekonomiky ČR. Tímto opatřením chce docílit především ustáleného a předvídatelného prostředí pro podnikatele. (ODS, 2013)
- KDU-ČSL bude trvat na zachování více sazeb daně z přidané hodnoty. „Při zlepšení ekonomické situace českého hospodářství budeme prosazovat zlevnění základních potřeb snížením DPH z 15 % na 10 %. Budeme v EU prosazovat, aby se např. u dětských plen a kojenecké výživy zavedla celoevropská nulová sazby.“ (KDU-ČSL, 2013)

Říká se, že „předvolební sliby politiků mnohdy nemají ani hodnotu papíru, na kterém jsou napsány“. Na to zda politici opravdu myslí své sliby v oblasti DPH vážně, si budeme muset chvíli počkat, protože nikde není záruka, že svým slibům dostojí.

4 ANALÝZA CEN

Cílem bakalářské práce je zhodnotit dopad změny sazeb daně z přidané hodnoty na spotřebitele. Pro stanovení dopadu této daně byl vybrán trh s určitými produkty. Data, která jsou nezbytná k provedení této analýzy, byla získána vlastním zkoumáním u maloobchodního prodejce, který působí v oblasti mého bydliště. Prodejce si nepřál být jmenován v bakalářské práci z důvodu ohrožení jeho konkurenceschopnosti. Bakalářská práce se zabývá obdobím přelomu roku 2011, 2012 a 2013, jelikož v těchto letech došlo k výrazným změnám snížené sazby DPH. Pro analýzu byla vybrána skupina komodit, která patří do základních potravin, protože zvýšení snížené sazby se vždy nejvíce projeví v této oblasti. Analýza má za úkol srovnat ceny před zvýšením sazby DPH a po jejím zavedení.

Český statistický úřad pravidelně zveřejňuje spotřebitelské ceny vybraných druhů zboží a služeb za celou Českou republiku. Z důvodu kolísavosti cen vlivem zavádění akčních cen by tato analýza ztratila svůj vypovídací efekt, proto jsou pro potřeby této práce využity údaje od jednoho prodejce.

Od analýzy je také očekáváno, že výsledky poskytnou i informace o tom, zda daný prodejce přenesl zvýšení DPH na konečné spotřebitele, nebo zda se rozhodl snížit marži, aby nepřevodl daňovou zátěž na konečného spotřebitele.

4.1 Analýza

Pro analýzu cen potravin bylo vybráno 20 komodit, které byly zvoleny z důvodu, že patří mezi skupinu základních potravin. Přestože daň z přidané hodnoty patří mezi nepřímé daně, z čehož plyne, že spotřebitel si může vybrat, zda bude daň platit či nikoliv. U základních potravin je tomu jinak, neboť této dani se vyhnout nelze, pouze se může spotřebitel snažit omezit svou spotřebu.

Nejprve se zjistila prodejní cena, poté byla daň z přidané hodnoty vypočtena z ceny včetně daně, jelikož konečný spotřebitel je poplatníkem této daně a tudíž nemá možnost si daň odpočítat.

Samotný výpočet se skládá z následujícího postupu:

- Výpočet DPH ze spotřebitelské ceny shora koeficientem pro 10 %

$$\text{Výpočet 10 \% - ní DPH} = \text{Prodejní cena (včetně DPH)} * (10/110)$$

- Výpočet DPH ze spotřebitelské ceny shora koeficientem pro 14 %

Výpočet 14 % - ní DPH = Prodejní cena (včetně DPH) * (14/114)

- Výpočet DPH ze spotřebitelské ceny shora koeficientem pro 15 %

Výpočet 15 % -ní DPH = Prodejní cena (včetně DPH) * (15/115)

- Výpočet změny prodejní ceny a změny DPH v Kč

Změna prodejní ceny = Prodejní cena nová – Prodejní cena minulého období

Změna DPH = DPH nové – DPH minulého období

- Výpočet dopadu DPH na spotřebitele v %

Dopad DPH v % = (Změna prodejní ceny v Kč/ Změna DPH v Kč) * 100

- Výpočet dopadu DPH na prodejce v %

Dopad DPH v % = 100% - dopad DPH na spotřebitele v %

Výsledky vybraných položek jsou zobrazeny v následujících tabulkách, a jsou počítány výše uvedeným způsobem. První dvě tabulky obsahují období, kdy došlo k nejvýraznější změně snížené sazby o celé 4 % a to období 2011-2012. V další tabulce je uveden vývoj cen po změně, která nastala v roce 2013.

Tab. 3 (1. část): Výpočet dopadu DPH u potravin

| Prodejní cena s DPH | 2011 | 10 % DPH | 2012 | 14 % DPH |
|-------------------------------|-------------|-----------------|-------------|-----------------|
| Cukr krystalový | 23,80 | 2,16 | 24,50 | 3,01 |
| Eidam 30% | 122,70 | 11,15 | 126,60 | 15,55 |
| Chléb kmínový | 22,80 | 2,07 | 23,40 | 2,87 |
| Jablka | 25,40 | 2,31 | 26,15 | 3,21 |
| Jemné párky | 114,80 | 10,45 | 117,60 | 14,44 |
| Jogurt bílý | 7,20 | 0,65 | 7,40 | 0,91 |
| Káva pražená | 16,30 | 1,48 | 16,80 | 2,06 |
| Kuře celé | 59,50 | 5,41 | 61,10 | 7,50 |
| Máslo | 146,80 | 13,34 | 150,90 | 18,53 |
| Mléčná čokoláda | 22,60 | 2,05 | 23,20 | 2,85 |
| Mléko polotučné | 17,80 | 1,62 | 18,40 | 2,26 |
| Mouka hrubá | 12,70 | 1,15 | 13,10 | 1,61 |
| Mražené filé | 144,50 | 13,14 | 149,60 | 18,37 |
| Rýže dlouhozrnná | 36,20 | 3,29 | 37,50 | 4,61 |
| Slunečnicový olej | 49,80 | 4,53 | 51,40 | 6,31 |
| Mínérální voda | 9,20 | 0,84 | 9,40 | 1,15 |
| Šunkový salám | 123,80 | 11,25 | 127,80 | 15,70 |
| Těstoviny | 30,60 | 2,78 | 31,70 | 3,89 |
| Vejece | 29,90 | 2,72 | 30,90 | 3,80 |
| Vepřová pečeně s kostí | 112,60 | 10,24 | 116,20 | 14,27 |

Zdroj: Vlastní zpracování

Tab. 3 (2. část): Výpočet dopadu DPH u potravin

| Prodejní cena s DPH | Změna PC v Kč | Změna DPH v Kč | Dopad na spotřebitele v % | Dopad na prodejce v % |
|---------------------------|---------------|----------------|---------------------------|-----------------------|
| Cukr krystalový | 0,70 | 0,85 | 82,35 | 17,65 |
| Eidam 30% | 3,90 | 4,40 | 88,64 | 11,36 |
| Chléb kmínový | 0,60 | 0,80 | 75,00 | 25,00 |
| Jablka | 0,75 | 0,90 | 83,33 | 16,67 |
| Jemné pářky | 2,80 | 3,99 | 70,18 | 29,82 |
| Jogurt bílý | 0,20 | 0,26 | 76,92 | 23,08 |
| Káva pražená | 0,50 | 0,58 | 86,21 | 13,79 |
| Kuře celé | 1,60 | 2,09 | 76,56 | 23,44 |
| Máslo | 4,10 | 5,19 | 79,00 | 21,00 |
| Mléčná čokoláda | 0,60 | 0,80 | 75,00 | 25,00 |
| Mléko polotučné | 0,60 | 0,64 | 93,75 | 6,25 |
| Mouka hrubá | 0,40 | 0,46 | 86,96 | 13,04 |
| Mražené filé | 5,10 | 5,23 | 97,51 | 2,49 |
| Rýže dlouhozrnná | 1,30 | 1,32 | 98,48 | 1,52 |
| Slunečnicový olej | 1,60 | 1,78 | 89,89 | 10,11 |
| Minerální voda | 0,20 | 0,31 | 64,52 | 35,48 |
| Šunkový salám | 4,00 | 4,45 | 89,89 | 10,11 |
| Těstoviny | 1,10 | 1,11 | 99,10 | 0,90 |
| Vejsce | 1,00 | 1,08 | 92,59 | 7,41 |
| Vepřová pečeně s kostí | 3,60 | 4,03 | 89,33 | 10,67 |
| Průměrný dopad DPH | | | 84,76 | 15,24 |

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejprve byla provedena analýza cen v období 2011 – 2012, jelikož došlo u snížené sazby k 4 % nárůstu. Z tabulky je patrné, že u chleba, který nakupuje snad každý spotřebitel, nedošlo k výraznému nárůstu prodejní ceny oproti růstu DPH. Stejně tak je tomu např. u bílého jogurtu, kávy, mouky či minerální vody. Zdražení se více projevilo u „luxusnějších“ potravin, např. u mraženého filé, šunkového salámu či vepřové pečeně s kostí. Podle mého názoru patří chleba k nejvíce nakupované potravine, tudíž výrazné zvýšení ceny by mohlo způsobit negativní reakce spotřebitelů. Zatímco u „luxusnějších“ potravin by se dalo předpokládat, že spotřebitelé buďto budou akceptovat dražší ceny a ochotně si za ně připlatit, nebo naopak se budou snažit omezit svou spotřebu. Průměrný dopad DPH na spotřebitele činí přibližně 85 %. Z toho tedy plyne, že pokud by měl spotřebitel ze 4 % zvýšení DPH nést 85 % dopad, tak do spotřebitelských cen vybraných potravinových produktů prodejce přenáší průměrně $(4 * 0,85) = 3,4$ % změny DPH navíc oproti původní sazbě. Prodejce nese pouze 15 % dopad DPH.

V následující tabulce jsou srovnány ceny potravin v období 2012 – 2013, kdy došlo k 1 % nárůstu snížené sazby.

Tab. 4 (1. část): Výpočet dopadu DPH u potravin

| Prodejní cena s DPH | 2012 | 14 % DPH | 2013 | 15 % DPH |
|------------------------|--------|----------|--------|----------|
| Cukr krystalový | 24,50 | 3,01 | 24,70 | 3,22 |
| Eidam 30% | 126,60 | 15,55 | 127,50 | 16,63 |
| Chléb kmínový | 23,40 | 2,87 | 23,60 | 3,08 |
| Jablka | 26,15 | 3,21 | 26,30 | 3,43 |
| Jemné párky | 117,60 | 14,44 | 118,20 | 15,41 |
| Jogurt bílý | 7,40 | 0,91 | 7,45 | 0,97 |
| Káva pražená | 16,80 | 2,06 | 16,90 | 2,20 |
| Kuře celé | 61,10 | 7,50 | 61,60 | 8,03 |
| Máslo | 150,90 | 18,53 | 151,90 | 19,81 |
| Mléčná čokoláda | 23,20 | 2,85 | 23,30 | 3,04 |
| Mléko polotučné | 18,40 | 2,26 | 18,50 | 2,41 |
| Mouka hrubá | 13,10 | 1,61 | 13,15 | 1,71 |
| Mražené filé | 149,60 | 18,37 | 150,30 | 19,60 |
| Rýže dlouhozrnná | 37,50 | 4,61 | 37,70 | 4,92 |
| Slunečnicový olej | 51,40 | 6,31 | 51,80 | 6,75 |
| Minerální voda | 9,40 | 1,15 | 9,45 | 1,23 |
| Šunkový salám | 127,80 | 15,70 | 128,60 | 16,77 |
| Těstoviny | 31,70 | 3,89 | 31,90 | 4,16 |
| Vejsce | 30,90 | 3,80 | 31,15 | 4,06 |
| Vepřová pečeně s kostí | 116,20 | 14,27 | 117,10 | 15,27 |

Zdroj: Vlastní zpracování

U analýzy cen za období 2012 – 2013, nedošlo už tak výraznému navýšení cen jako tomu bylo v předcházejícím období. Dalo by se říci, že zvýšení sazby DPH ovlivnilo ceny potravin jen minimálně. Prodejce si velmi dobře uvědomuje, že všichni spotřebitelé jsou na ceny potravin velmi citliví, z tohoto důvodu nelze zvýšit ceny základních potravin, jestliže se tak nestane na celém trhu najednou. Jinak by prodejce mohl ohrozit svou konkurenceschopnost. Z následující tabulky je patrné, že k nejvyššímu nárůstu došlo např. u másla, šunkového salámu či vepřové pečeně s kostí. U základních potravin jako je chleba, jogurt, mléko či minerální voda se maloobchodní prodejce snaží udržet cenu na co nejnižší úrovni, ale z důvodu nízké ziskovosti musel změnu DPH do svých prodejních cen promítnout. Z toho tedy plyne, že u potravin denní potřeby, se zdražování projevilo jen minimálně, zatímco u „luxusnějších“ potravin, které spotřebitel nenakupuje tak často se prodejce neobával zdražit více. V roce 2013 činí průměrný dopad DPH na spotřebitele 75 %, tudíž

prodejce přenáší na spotřebitele průměrně $(1 * 0,75) = 0,75$ % změny DPH navíc oproti původní sazbě. Prodejce nese přibližně 24 % dopad změny DPH.

Tab. 4 (2. část): Výpočet dopadu DPH u potravin

| Prodejní cena s DPH | Změna PC v Kč | Změna DPH v Kč | Dopad na spotřebitele v % | Dopad na prodejce v % |
|---------------------------|---------------|----------------|---------------------------|-----------------------|
| Cukr krystalový | 0,20 | 0,21 | 95,24 | 4,76 |
| Eidam 30% | 0,90 | 1,08 | 83,33 | 16,67 |
| Chléb kmínový | 0,20 | 0,21 | 95,24 | 4,76 |
| Jablka | 0,15 | 0,22 | 68,18 | 31,82 |
| Jemné párky | 0,60 | 0,97 | 61,86 | 38,14 |
| Jogurt bílý | 0,05 | 0,06 | 83,33 | 16,67 |
| Káva pražená | 0,10 | 0,14 | 71,43 | 28,57 |
| Kuře celé | 0,50 | 0,53 | 94,34 | 5,66 |
| Máslo | 1,00 | 1,28 | 78,13 | 21,87 |
| Mléčná čokoláda | 0,10 | 0,19 | 52,63 | 47,37 |
| Mléko polotučné | 0,10 | 0,15 | 66,67 | 33,33 |
| Mouka hrubá | 0,05 | 0,10 | 50,00 | 50,00 |
| Mražené filé | 0,70 | 1,23 | 56,91 | 43,09 |
| Rýže dlouhozrnná | 0,20 | 0,31 | 64,52 | 35,48 |
| Slunečnicový olej | 0,40 | 0,44 | 90,91 | 9,09 |
| Minerální voda | 0,05 | 0,08 | 62,50 | 37,5 |
| Šunkový salám | 0,80 | 1,07 | 74,77 | 25,23 |
| Těstoviny | 0,20 | 0,27 | 74,07 | 25,93 |
| Vejce | 0,25 | 0,26 | 96,15 | 3,85 |
| Vepřová pečeně s kostí | 0,90 | 1,00 | 90,00 | 10,00 |
| Průměrný dopad DPH | | | 75,51 | 24,49 |

Zdroj: Vlastní zpracování

4.2 Vyhodnocení

Z analýzy je patrné, že maloobchodní prodejce promítl do svých cen zvýšení DPH, ale i přesto se snaží prodejní ceny základních potravin udržet na přijatelné úrovni pro spotřebitele, jelikož si je velmi dobře vědom silné konkurence na trhu. Spotřebitelé nemohli očekávat, že by celkový nárůst DPH hradil prodejce ze svého, protože by riskoval stlačení marže na velmi nízkou úroveň, která by nestačila na pokrytí veškerých nákladů spojených s provozem prodejny. V rámci zachování přízně zákazníků nedošlo u maloobchodního prodejce k stoprocentnímu přesunu dopadu zvýšení sazeb DPH, to tedy znamená, že prodejce nese část dopadu zvýšení DPH. Prodejce se raději rozhodl částečně snížit svou marži a udržet si tak svou klientelu, neboť v případě stoprocentního přesunu dopadu zvýšení sazby DPH, by ohrozil svou konkurenceschopnost. Z provedené analýzy je patrné, že prodejce přenesl ze zvýšení sazby DPH na spotřebitele u potravin průměrně 80 %, z toho lze usoudit, že cílem prodejce bylo přenést zvýšení sazby DPH, ne však v celé 100 % výši. Odůvodnění proč maloobchodní prodejce nepřenesl plné zvýšení DPH lze najít zřejmě ve velké konkurenci. Jelikož se jedná o menšího prodejce a v současné době působí na potravinovém trhu množství velkých společností, jako např. Tesco či Kaufland, prodejce si nemohl dovolit razantní zvýšení cen.

Z důvodu větší konkurence také došlo v posledních letech k úbytku menších potravinových řetězců, jedním z důvodů je i to, že malé obchody nemají tak velkou vyjednávací sílu v oblasti nákupních cen jako velké potravinové řetězce. Větší řetězce si díky této vyjednávací síle mohou sjednat akční ceny a tím potlačit růst cen vlivem zvýšení sazby DPH. Jedním z důvodů proč tedy maloobchodní prodejce přenesl téměř 80 % zvýšení sazby DPH na spotřebitele, může i menší vyjednávací síla v oblasti nákupních cen. Jestliže totiž prodejce nemá možnost pořídit produkty za přijatelné nákupní ceny, a jeho cílem je zachování uspokojivé marže, tak mu nezbyvá nic jiného než přenést větší část dopadu zvýšení sazeb DPH na kupujícího.

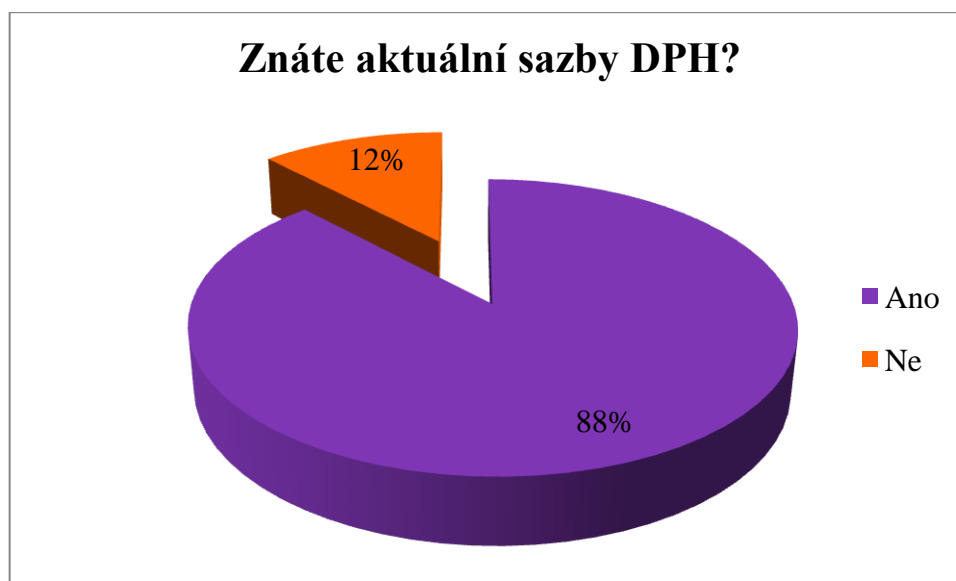
Jelikož jsou daňové subjekty vždy předem informovány o změnách v oblasti daňové legislativy, mohou na to reagovat tím, že své ceny zvýší ještě před vstoupením změny zákona v platnost, např. spotřebitelské ceny navýší již v prosinci. U zkoumaného maloobchodního prodejce, ovšem k tomuto předčasnému zvýšení cen nedošlo, a to především z důvodu, že nárůst cen potravin v období Vánoc by mohl odlákat domácnosti k nákupu u konkurence, která v prosinci své ceny nenavýšila.

5 DOPADY ZMĚNY SAZBY DANĚ Z PŘIDANÉ HODNOTY

V rámci této bakalářské práce bylo provedeno dotazníkové šetření, které se týká dané problematiky. Celkově se tohoto výzkumu na téma dopadů změn sazeb DPH na spotřebitele zúčastnilo 230 osob různých věkových kategorií. Dotazníky byly rozesílány v elektronické podobě a obsahovaly 11 otázek zaměřených na pochopení daní v České republice a především byl dotazník zaměřen na to, jaký dopad měly změny sazby DPH v letech 2012 a 2013.

V předchozí části bakalářské práce byla provedena analýza, ze které vyplývá, že ceny po nárůstu sazeb DPH vzrostly, dotazník by měl zjistit, jestli jsou si spotřebitelé těchto změn vědomi a zda na tento nárůst byli nuceni reagovat. Dotazníkové šetření nebylo věkově omezeno, protože se mezi spotřebitele řadí i nepracující osoby, jako např. studenti, kteří dostávají od svých rodičů „kapesné“ a učí se s ním hospodařit, tudíž by si měli také být vědomi, zda na ně změny sazeb DPH měly dopad.

5.1 Dotazníkový výzkum



Obr. 7: Znáte aktuální sazby DPH?

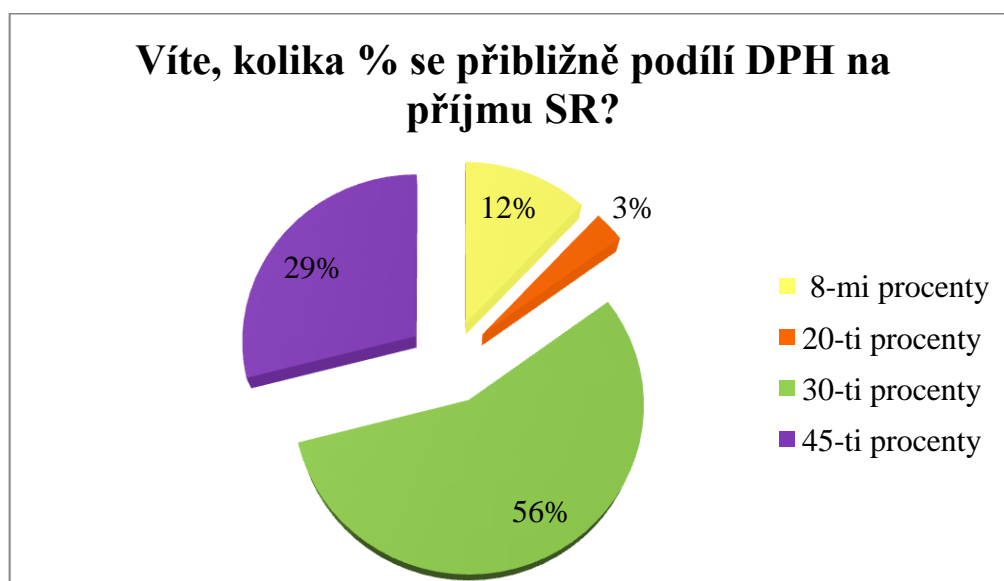
Otázka číslo 1 (Obr. 7) měla za úkol zjistit, zda jsou si občané České republiky vědomi, na jaké úrovni jsou v současné době sazby DPH. Výsledek této otázky byl pro mě celkem překvapivý, jelikož téměř 12 % respondentů nezná aktuální sazby DPH. Což je podle mého názoru při nejmenším zarážející, protože většina z nich se již musela se sazbami DPH

setkat, jelikož je nimi zdaňována jejich spotřeba, tedy každý nákup zboží a také je problematika DPH často prezentována médii.



Obr. 8: Je podle Vás daňové zatížení v ČR vysoké?

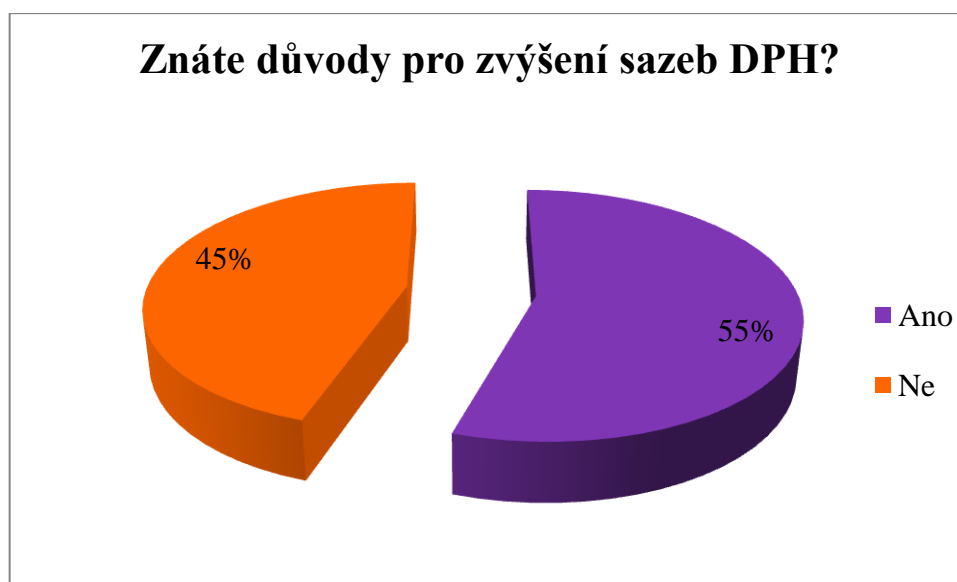
Otázka číslo 2 (Obr. 8), která měla zjistit, jaké je daňové zatížení ČR, přinesla celkem očekávané zjištění, jelikož přes 86 % respondentů uvedlo, že je daňová zátěž v ČR moc vysoká. Není se ani čemu divit, protože daňové zatížení ovlivňuje obsah našich peněženek, proto by se nejrady každý tomuto placení vyhnul. Čím více se bude daňová zátěž zvyšovat, tím více budou lidé v ČR nespokojeni. Zvýšení daňové zátěže může mít vliv i na podnikatelské prostředí v našem státě, např. může negativně ovlivnit případné zahraniční investory.



Obr. 9: Kolik % DPH tvoří SR?

Předcházející graf (Obr. 9) ukazuje, zda lidé dokážou určit, kolika procenty se DPH podílí na příjmu státního rozpočtu. Více než polovina respondentů uvedla, že DPH tvoří státní rozpočet z 30% a pouze 3 % respondentů odpovědělo správně, jelikož DPH se na příjmech státního rozpočtu podílí přibližně 20 %. Nejvyšší příjem státního rozpočtu tvoří příjmy z pojistného na sociální zabezpečení, a to více než 35 %, příjmy z DPH se řadí na druhé místo.

Na otázku číslo 4 (Obr. 10) zda lidé rozumí důvodům zvyšování sazeb DPH, odpovědělo přes 55 % respondentů kladně. Výsledek této otázky tedy poukazuje na to, že vláda své důvody pro navýšení sazeb DPH umí dostatečně zdůvodnit. Dalším důvodem, proč lidé rozumí důvodům pro zvyšování, může být i to, že oblast této problematiky bývá často zveřejňována jak v tisku, tak i přes televizní obrazovky.



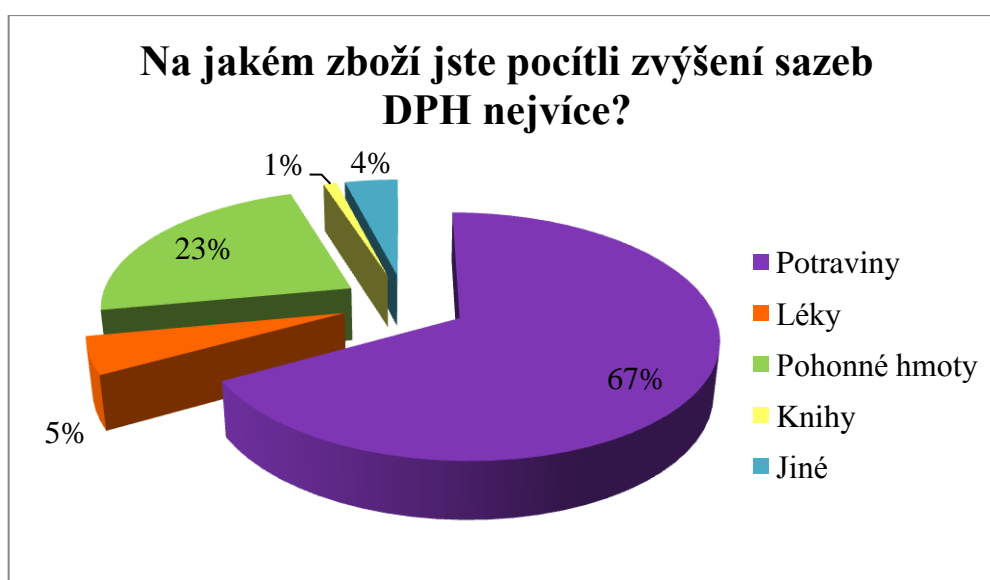
Obr. 10: Znáte důvody pro zvýšení sazeb DPH?

Svůj názor na to, zda zvýšení sazeb DPH ovlivnilo nákupy od ledna 2012 a 2013, mohl respondent vyjádřit v otázce číslo 5 (Obr. 11). Jestliže respondent odpověděl na tuto otázku kladně, zobrazily se mu další dvě navazující otázky. Pokud byla jeho odpověď záporná, byl odkázán na další nenavazující otázky. Již z výše uvedené analýzy vyplynulo, že prodávající byl nucen přenést zvýšení DPH do cen svých produktů. Tento fakt dokládá i výsledek této otázky, tedy to, že zhruba 80 % veřejnosti pocítilo na svých nákupech zvýšení sazeb DPH. Na druhou stranu 19 % odpovídajících uvedlo, že nepocítili zvýšení sazeb DPH. Důvodem může být např. to, že nakupují různé substituční statky, které jsou za nižší cenu, nebo i to, že náleží mezi skupinu obyvatelstva s vyššími příjmy a toto zdražení vzhledem ke svým příjmům nepocítili.

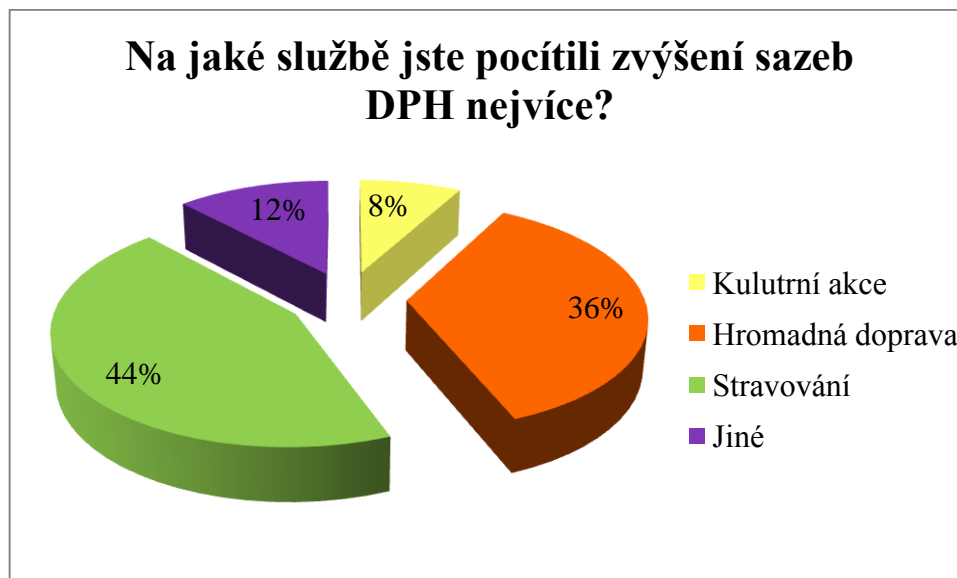


Obr. 11: Dopad zvýšení DPH na nákupy

Odpovědi na to, kde se nejvíce projevilo zvýšení sazeb DPH, se zabývaly následující dvě otázky. Téměř 67 % odpovídajících uvedlo, že k nejrazantnějšímu zvýšení DPH došlo u potravin (Obr. 12). Což je pochopitelné, neboť potraviny patří do základních potřeb všech obyvatel a nelze je ničím nahradit. Další výrazné zvýšení pocítli respondenti u pohonných hmot nebo léků. Překvapivým výsledkem může být i to, že pouze 1 % respondentů pocítlo zvýšení sazeb u knih, důvodem může být např. snižující se poptávka po tomto statku.

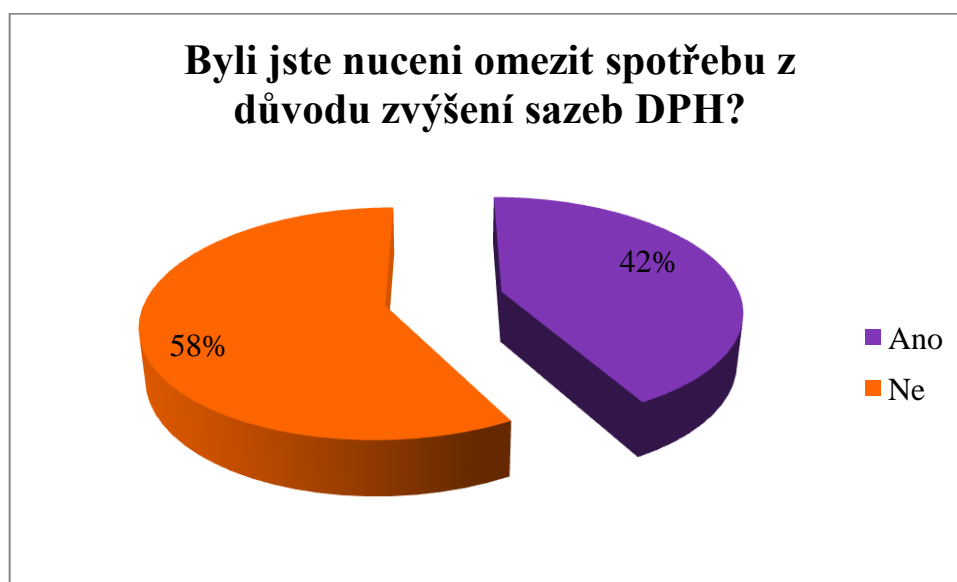


Obr. 12: Které zboží nejvíce podražilo?



Obr. 13: Která služba nejvíce podražila?

U otázky číslo 7 (Obr. 13), která se zabývala tím, jaká služba nejvíce podražila, došlo k podobnému výsledku jako u předchozí otázky číslo 6 (Obr. 12). Jelikož 44 % respondentů uvedlo, že nejvíce se jich dotklo zdražení stravovacích služeb a druhé místo náleží hromadné dopravě. Zvýšení cen u kulturních akcí se nejvíce dotklo 8 % dotazovaných, důvodem může být to, že vydávají podstatnou část svých příjmů na tuto službu.

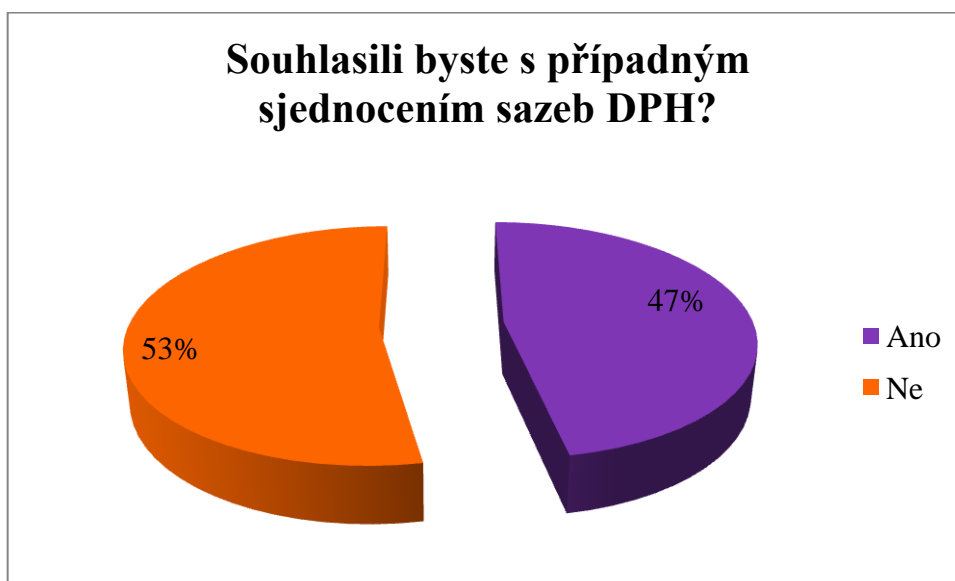


Obr. 14: Omezení spotřeby z důvodu zvýšení DPH

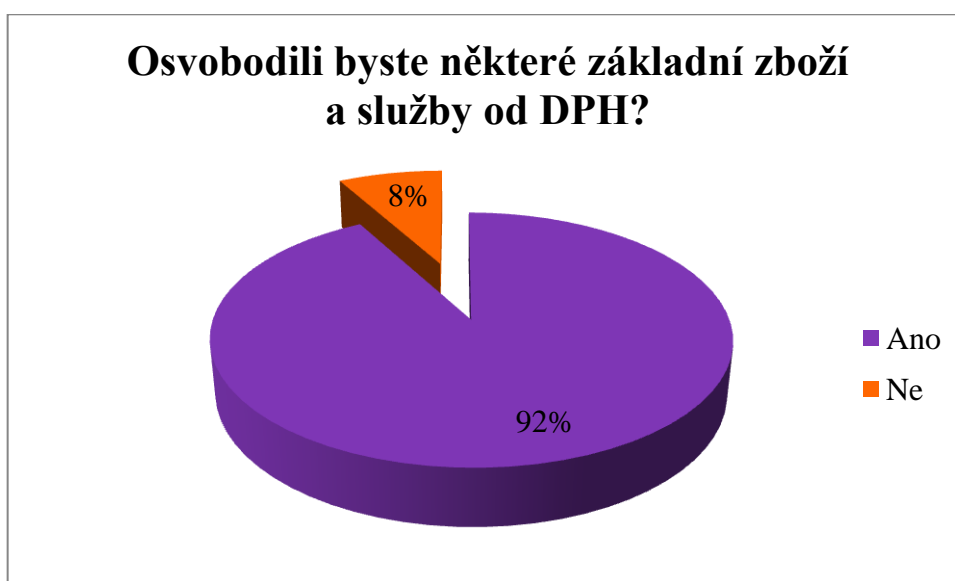
Celkem 58 % dotazovaných uvedlo, že je zvýšení sazeb DPH přimělo omezit spotřebu (Obr. 14). Tento výsledek považují za negativní, a to především proto, že vláda od navýšení DPH očekává zvýšení příjmu státního rozpočtu. Ale jestliže domácnosti na tento stav

reagují omezováním spotřeby a výdajů, dochází k opačnému efektu, než k jakému bylo zvýšení sazeb určeno.

Následující otázka (Obr. 15) se zabývala případným sjednocením sazeb DPH. Zhruba 53 % respondentů odpovědělo negativně, důvodem může být např. to, že sjednocením sazeb by došlo zejména ke zvýšení cen u statků a služeb, které patří do snížené sazby DPH. To by se citelně dotklo potravin, léků, dopravy či jiných potřebných statků. Celkem 47 % dotazovaných považuje sjednocení sazeb DPH za rozumné opatření, důvodem může být případné zjednodušení daňového systému.

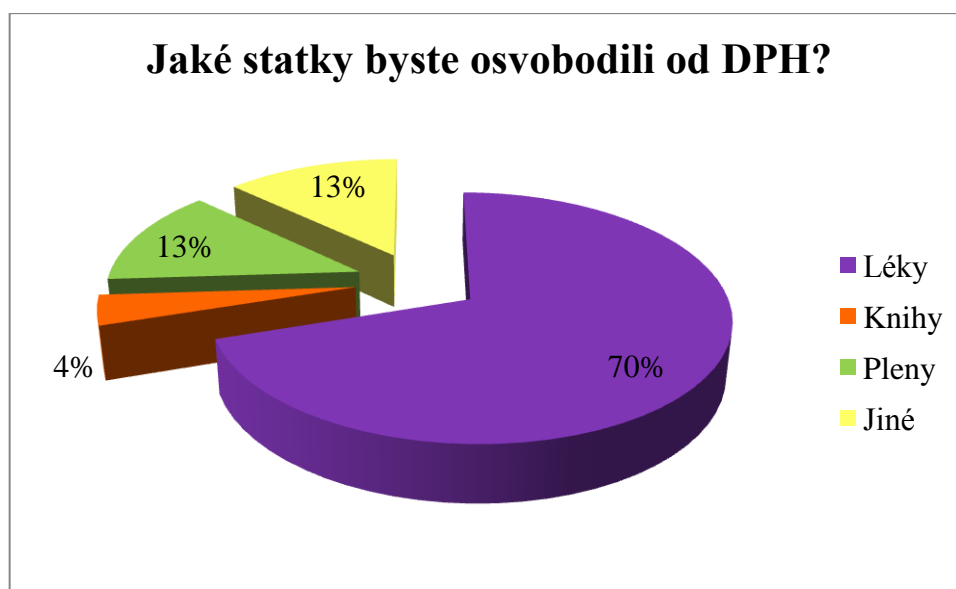


Obr. 15: Názory na sjednocení sazeb



Obr. 16: Názory na osvobození zboží a služeb

Výsledek otázky, zda by veřejnost osvobodila některé zboží a služby (Obr. 16) dopadl v podstatě jednoznačně, jelikož 92 % dotazovaných odpovědělo kladně. Poslední otázka byla směřována, na to, jaké statky by měly být od DPH osvobozeny (Obr. 17). Do odpovědí jsem záměrně zařadila léky, knihy a pleny, protože patří podle mého názoru mezi nejvíce debatované, jejich osvobození by usnadnilo život mnoha občanům. Celých 70 % dotazovaných by uvítalo zejména osvobodit léky. Kdyby došlo k osvobození léku od DPH, byla by to pro mnoho občanů citelná změna. Pokud by vláda souhlasila s tímto osvobozením od DPH, tak by tyto daňové výjimky musela vyjednat s EU. V současnosti mají některé členské státy EU nulovou sazbu daně na vybrané komodity, ale jedná se spíše o výjimky, které mají vyjednané historicky. Např. Švédsko využívá nulovou sazbu daně na léky, které jsou na předpis.



Obr. 17: Jaké statky byste osvobodili?

5.2 Vyhodnocení dotazníku

Výsledky dotazníkového šetření výrazně korespondují s analýzou, která byla v rámci této práce provedena. Zvýšení sazeb DPH mělo dopad na osoby, které se zúčastnily tohoto výzkumu. Jelikož větší část dotazovaných osob uvedla, že zvýšení sazeb DPH je přimělo omezit jejich spotřebu, tzn., že se snažili o snížení svých výdajů a o vyhledání levnějších výrobků a služeb. Mezi hlavní důvody proč domácnosti usilují o snížení spotřeby, můžeme zařadit zejména to, že zatímco výrazně rostou ceny zboží a služeb, důchody domácnosti zůstávají téměř neměnné.

Faktem je i to, že domácnosti rozumí důvodům pro zvýšení daní, ale rozhodně s tímto krokem, který má přispět ke snížení státního deficitu, nesouhlasí. Dotazník také ukazuje to, že zvyšování daní nemusí mít vždy efektivní přínos. Pokud totiž bude docházet k výraznému nárůstu cen, obyvatelé nebudou mít dostatečný důchod a také se bude snižovat jejich životní úroveň, může nastat situace, kdy se budou příjmy státního rozpočtu spíše snižovat.

Veřejnost zvýšení cen pocítila zejména v potravinách, které patří do skupiny základních potřeb. Jelikož jsou potraviny nutnou součástí života každé domácnosti a mají velmi nízkou elasticitu poptávky, nelze jejich spotřebu úplně omezit. Domácnostem tedy nezbude nic jiného než zvýšení sazeb DPH respektovat. Případně mohou začít nakupovat méně kvalitní ale o to levnější ekvivalenty. Naopak služby mají vysokou elasticitu poptávky na trhu, a když dojde ke zvýšení cen, tak domácnosti začnou od nákupu služeb upouštět. Služby můžeme tedy označit jako tzv. „luxusní“ zboží, kdy v případě růstu výdajů domácností může klesat ochota lidí utrácet za tyto statky. Dalším výrobkem, který má vysokou elasticitu poptávky, jsou knihy. Zvyšování DPH může mít za následek i to, že mladší skupiny obyvatel si úplně odvyknou číst knihy, také může dojít k zániku existence menších nakladatelství a knihkupectví. Protože, pokud poklesne poptávka po tomto zboží, může dojít k poklesu počtu vydávaných knih.

Každé zvyšování daní má tedy za následek snížení reálných důchodů domácností, a naopak zvýšení příjmů státního rozpočtu. Dopady na spotřebitele budou různé zejména z hlediska výše příjmů domácností, vysoko příjmovou skupinu ovlivní méně než skupinu domácností s nižšími příjmy.

6 ZÁVĚREČNÁ DOPORUČENÍ

Z výše uvedených výsledků lze konstatovat, že zvýšení sazeb DPH má výrazný dopad na výši cen zboží a služeb pro každého spotřebitele.

Doporučení vycházející z této bakalářské práce jsou následující:

- Stát by mohl více podporovat výrobu a prodej českých výrobků, např. pomocí různých daňových úlev či osvobození. Jelikož mnoho produktů je v současné době dováženo ze zahraničí. Pokud by vláda začala podporovat rozvoj a výrobu domácích produktů, určitě by vznikaly nové pracovní příležitosti, stát by tím mohl ušetřit např. prostředky, které vyplácí na podporu v nezaměstnanosti a jiné sociální dávky.
- Zavedení nulové nebo minimální sazby DPH na vybrané komodity, jako jsou léky, dětské pleny či zdravotní pomůcky. Zavedení nižší nebo nulové sazby DPH, by vláda musela projednat a prosadit v EU. Nižší sazba DPH na dětské pleny, by výrazně usnadnila život mladým lidem, snížila by jejich výdaje. Ušetřené prostředky, by potom mohli investovat efektivněji např. na zvýšení životní úrovně, zajištění bydlení či jiných základních potřeb.
- Zachovat sazby DPH na „příjemné“ úrovni. Vyšší daně budou lidem zdražovat život, jelikož většině domácností zůstává důchod neměnný, a přitom daňové zatížení roste. V případě nesouhlasů daňových poplatníků s výší sazeb daní může docházet k větším daňovým únikům nebo přesunu obchodních korporací do zahraničí, kde budou přijatelnější podmínky pro podnikání.
- Nesjednocovat sazby DPH do jedné, jelikož jejich sloučení by mělo za následek vyšší daňové zatížení spotřebitelů a výrazné podražení komodit, které jsou zařazeny ve snížené sazbě DPH. Zejména by to mělo za následek citelné navýšení cen potravin, léků a zdravotnického materiálu, změna by se také negativně dotkla vody, tepla, ubytovacích služeb, či cen nových bytů a domů. Se zvýšením sazeb DPH může dojít k poklesu poptávky po bydlení, protože by došlo ke zdražení nejenom cen nových bytů, ale i energií či nákladů na stavební materiály aj. Podle mého názoru případné sjednocení sazeb DPH do jedné výrazně zvýší výdaje každé domácnosti.
- Lépe rozložit daňové zatížení – na některé komodity, které nepatří do základních potřeb obyvatelstva, zavést daň z „luxusu“ nebo zavést více sazeb DPH. Vyšší daňová sazba by se mohla, týkat vybraných komodit, které mají vysokou elasticitu

poptávky. V případě, že si ho spotřebitel bude chtít pořídit, tak si ho pořídí i za vyšší cenu, např. daň z luxusu by mohla být uvalena na automobily, hodinky či šperky.

- Vláda by se měla podle mého názoru spíše zaměřit na snižování státního schodku formou výdajových úspor než formou zvyšování daní.
- Místo zvýšení daní zvýšit efektivitu jejich výběru a kontrolu. Jelikož každá daň je spojena s určitou administrativní zátěží. V současné době je vyvíjen obrovský tlak na snižování nákladů a zefektivnění výběru daní. Efektivnější daňová kontrola by mohla zabránit daňovým únikům. Využití moderních elektronických nástrojů může zlepšit kontrolu daňových subjektů a také snížit administrativní zátěž.
- Zajistit stabilitu pro českou ekonomiku, neboť nejistota ohledně budoucího vývoje daňové legislativy a její neustále změny nepříspějí k dobrému vývoji ekonomiky. Pro podnikatele je velice důležitá daňová stabilita, protože bez ní nemohou své další podnikatelské záměry dobře naplánovat v dostatečném předstihu. Tato stabilita je důležitá zejména pro potřeby kalkulací či plánování investic. Časté změny daní jsou spojeny také s vyššími náklady, které souvisí s pořizováním základních surovin pro podnikatelskou činnost. A mohou řadu menších podnikatelů a živnostníků odradit od vstupu do odvětví. V případě nestability daňového prostředí může docházet i k odlivu zahraničních investorů do zemí s lepšími podmínkami a příležitostmi k podnikání.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo analyzovat dopady změny sazeb DPH na spotřebitele. Nejprve bylo zapotřebí posbírat a nastudovat teoretické poznatky, které jsou nezbytné k pochopení dané problematiky. Teoretická část byla tudíž věnována, jak teorii týkající se daní obecně, tak samotné oblasti DPH.

Po nastudování příslušných zákonů a knižních publikací byl v praktické části popsán vývoj DPH na území ČR a také změny týkající se této daně. Dále byly srovnány sazby DPH s vybranými členskými státy EU. A z tohoto srovnání vyplynulo, že ČR má v porovnání se státy EU průměrnou výši základní sazby, ale snížená sazba se svou úrovní řadí k těm vyšším. Ovšem za plusový bod můžeme považovat to, že český daňový systém se řadí se svými dvěma sazbami DPH k těm jednodušším v porovnání s členskými státy EU.

V rámci provedené analýzy cen potravin u maloobchodního prodejce, bylo zjištěno, že z důvodu udržení životaschopnosti podniku byl nucen přenést poměrnou část dopadu změn sazeb DPH na spotřebitele. Avšak v rámci zachování svých zákazníků a udržení konkurenceschopnosti, nepřenesl celých 100 % dopadu. I přes zvýšení sazeb DPH se daný prodejce snaží ceny základních potravin udržet na přijatelné úrovni. V další kapitole praktické části bylo provedeno a zhodnoceno dotazníkové šetření dopadů změn sazeb DPH. Výsledky dotazníkového průzkumu podporují analýzu, neboť respondenti jsou si velmi dobře vědomi dopadů, které jsou s nárůstem sazeb DPH spojeny. Většina dotazovaných si povšimla růstu cen a dokonce řada z nich byla nucena omezit svou spotřebu. V poslední části bakalářské práce jsou uvedeny závěrečná doporučení, která by mohla zmírnit dopady legislativních změn v oblasti daní.

Podle mého názoru má zvyšování daní za následek zejména to, že se sníží důchody domácnostem a ty na to budou reagovat tím, že sníží svou soukromou spotřebu. Dále každá koruna, kterou odvede podnik navíc do státního rozpočtu, sníží zaměstnanost a také případné investice podniku. Většina spotřebitelů se snaží na daních odvést co nejméně, raději své důchody využijí na potřebné nákupy statků a služeb. Tudíž by se měla vláda začít více zabývat danou problematikou, protože pokud bude mít zvyšování daní za následek, že domácnosti začnou omezovat svou spotřebu, mohlo by dojít k opačnému efektu, než k jakému byl nárůst sazeb DPH zaveden. To znamená, že razantní omezení spotřeby obyvatel by mohlo zapříčinit snížení příjmů státního rozpočtu.

Nepřímé daně můžeme označit jako „spravedlivé“ v tom, že je spotřebitel může nepatrně ovlivnit svým chováním, tedy může částečně omezit svou spotřebu. Dopady změny sazeb DPH ovlivňují nejenom domácnosti, ale i obchodní korporace. Neboť časté změny v daňové legislativě nepřispívají ke stabilitě podnikatelského odvětví, dále mohou odlákat potencionální zahraniční investory. Nesmím také opomenout to, že každá legislativní změna je spojena s administrativní zátěží, což představuje např. časovou náročnost s nastudováním legislativních změn.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANO POLITICKÉ HNUTÍ, 2013. *Zkrácený program* [online]. © 2013 ANO [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.anobudelib.cz/cs/o-nas/program/zkraceny-program/>

BOEIJEN-OSTASZEWSKA, Ola van a Marnix SCHELLEKENS, 2012. *European tax handbook 2012*. Amsterdam: IBFD, 974 s. ISBN 978-90-8722-134-8.

ČSSD, 2013. *Prosadíme dobře fungující stát: Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2013* [online]. © ČSSD 2011 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.cssd.cz/program/>

DUŠEK, Jiří a Jaroslav SEDLÁČEK, 2013. *Daňová evidence podnikatelů 2013*. 10. vyd. Praha: Grada, 136 s. ISBN 978-80-247-4624-1.

EVROPSKÁ KOMISE, 2014. *VAT Rates Applied in the Member States of the European Union* [online]. Brusel, © 13th January 2014 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf

GALOČÍK, Svatopluk a František LOUŠA, 2013. *DPH a účtování: přeprava, dovoz, vývoz, služby*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 163 s. ISBN 978-80-247-4630-2.

KDU-ČSL, 2013. *Volební program: Volební témata* [online]. © 1997-2013 KDU-ČSL [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://volby.kdu.cz/volebni-program/rodice.aspx>

KOVANICOVÁ, Dana, 2012. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 20. vyd. Praha: Polygon, 412 s. ISBN 978-80-7273-169-5.

KUBÁTOVÁ, Květa, c2009. *Daňová teorie: úvod do problematiky*. 2., aktualiz. vyd. Praha: ASPI, 120 s. ISBN 978-80-7357-423-9.

KUBÁTOVÁ, Květa, 2010. *Daňová teorie a politika*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká Republika, 275 s. ISBN 978-80-7357-574-8.

LÁCHOVÁ, Lenka, 2007. *Daňové systémy v globálním světě*. 1. vyd. Praha: ASPI, 271 s. ISBN 978-80-7357-320-1.

LAJTKEPOVÁ, Eva, 2009. *Veřejné finance*. 2., aktualiz. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 160 s. ISBN 978-80-7204-618-8.

MARKOVÁ, Hana, 2013. *Daňové zákony 2013 – úplná znění platná k 1.1 2013*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4643-2.

ODS, 2013. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2013: Volební program ODS* [online]. © Občanská demokratická strana 1991-2014 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.ods.cz/volby2013/volebni-program/verejne-finance>

OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK, 2010. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. 1. vyd. Praha: Grada, 261 s. ISBN 978-80-247-3228-2.

POSPÍŠIL, Richard, 2013. *Veřejná ekonomika: současnost a perspektiva*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 195 s. ISBN 978-80-7431-112-3

PILÁTOVÁ, Jana, 2013. *Daňová evidence: komplexní řešení problematiky daňové evidence pro OSVČ: daň z přidané hodnoty, daň silniční, daň z nemovitosti, sociální pojištění, zdravotní pojištění*. 9. aktualiz. vyd. Olomouc: Anag, 351 s. ISBN 978-80-7263-772-0.

ŠIROKÝ, Jan, 2008. *Daňová teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

ŠIROKÝ, Jan, 2012. *Daně v Evropské unii: daňové systémy všech 27 členských států EU a Chorvatska, legislativní základy daňové harmonizace včetně judikátů SD, odraz ekonomické krize v daňové politice EU*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 400 s. ISBN 978-80-7201-881-9.

VANČUROVÁ, Alena a Václav BONĚK, 2011. *Správa daní pro ekonomy*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká Republika, 156 s. ISBN 978-80-7357-701-8.

VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ, 2012. *Daňový systém ČR 2012*. 11. aktualiz. vyd. Praha: 1 VOX a.s., 368 s. ISBN 978-80-87480-05-2.

VAŠKOVÁ, Andrea, 2014. *Dopady změny sazeb DPH*. Dostupné z: https://docs.google.com/forms/d/1YP3N6x_fniTWBBShaj9CA1_mHjdAY36fXmnyFPoZ7EU/viewform

VESECKÝ, Zdeněk, 2013. *Změny v DPH matou podnikatele, za posledních 20 let už šestkrát*. In: Podnikatel.cz [online]. © 2007-2014 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/zmeny-v-dph-matou-podnikatele-za-poslednich-20-let-uz-sestkrat/>

ZAJÍČKOVÁ, Miroslava, Radim BOHÁČ a Igor VEČEŘ, 2012. *Základ daně z příjmů a DPH ve vybraných státech EU z pohledu daňové harmonizace*. 1. vyd. Praha: Leges, 470 s. ISBN 978-80-87576-21-2.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

DPH Daň z přidané hodnoty

EU Evropská unie

SEZNAM OBRÁZKŮ

| | |
|---|----|
| Obr. 1: Přehled daňového systému ČR | 12 |
| Obr. 2: Předmět daně z přidané hodnoty | 22 |
| Obr. 3: Osoby, kterých se týká DPH | 24 |
| Obr. 4: Místo plnění při poskytování služeb – některé výjimky | 27 |
| Obr. 5: Vývoj sazeb DPH v ČR | 35 |
| Obr. 6: Přehled vývoje inkasa DPH v letech 1993 až 2013 | 35 |
| Obr. 7: Znáte aktuální sazby DPH? | 47 |
| Obr. 8: Je podle Vás daňové zatížení v ČR vysoké? | 48 |
| Obr. 9: Kolik % DPH tvoří SR? | 48 |
| Obr. 10: Znáte důvody pro zvýšení sazeb DPH? | 49 |
| Obr. 11: Dopad zvýšení DPH na nákupy | 50 |
| Obr. 12: Které zboží nejvíce podražilo? | 50 |
| Obr. 13: Která služba nejvíce podražila? | 51 |
| Obr. 14: Omezení spotřeby z důvodu zvýšení DPH | 51 |

Obr. 15: Názory na sjednocení sazeb 52

Obr. 16: Názory na osvobození zboží a služeb 52

Obr. 17: Jaké statky byste osvobodili? 53

SEZNAM TABULEK

| | |
|---|----|
| Tab. 1: Vývoj sazeb DPH v ČR | 34 |
| Tab. 2: Sazby DPH ve vybraných státech EU | 37 |
| Tab. 3 (1. část): Výpočet dopadu DPH u potravin | 42 |
| Tab. 3 (2. část): Výpočet dopadu DPH u potravin | 43 |
| Tab. 4 (1. část): Výpočet dopadu DPH u potravin | 44 |
| Tab. 4 (2. část): Výpočet dopadu DPH u potravin | 45 |